

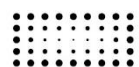
Werkagenda Circulair Bouwen

Community event

Hoe versterkt circulariteit alternatieve eigenaarschapsmodellen en omgekeerd

SAMEN MAKEN WE
MORGEN MOOIER

OVAM

Embuild

VLAANDEREN

VLAANDEREN
CIRCULAIR

vlaanderen-circulair.be

Ronde 1

1

(Bouwwerk)paspoorten ter ondersteuning van circulair bouwen

Facilitator: Evi Rossi, OVAM

Zaal: Auditorium Romain Deconinck

2

Circulair ontwerpen van bouwwerken

Facilitator: Charlotte Cambier, Embuild Vlaanderen

Zaal: Leo Baekelandt

3

Hoe versterkt circulariteit alternatieve eigenaarschapsmodellen en omgekeerd

Facilitator: Wim De Backer, VITO & Jona Michiels, Groep Van Roey

Zaal: Corneel Heymans

4

Circulaire gebiedsontwikkeling in steden en gemeenten

Facilitator: Elmar Willems, OVAM

Zaal: Jozef Guislain

3 *Hoe versterkt circulariteit alternatieve eigenaarschapsmodellen en omgekeerd*

Facilitator: Wim Debacker, VITO & Jona Michiels, Groep Van Roey

Zaal: Corneel Heymans

- 13:30 – 13:45 **Setting the scene:** hoe ver staan we met alternatieve eigenaarschapsmodellen in België en waar lopen we nog tegen aan? – *Jona Michiels (Groep Van Roey)*
- 13:45 – 14:00 **Circulair meets hybride:** hoe kan circulair bouwen hybride wonen aantrekkelijker maken en omgekeerd? – *Wim Debacker (VITO Nexus)*
- 14:00 – 14:15 **Praktijkcase hybride wonen en circulariteit:** welke opportuniteiten en belemmeringen zien we op het terrein? – *Margaux Lespagnard (VUB Architectural Engineering)*
- 14:15 – 14:45 **Groepsdiscussie**

ARCHITECTURAL
ENGINEERING

Hoe versterkt circulariteit alternatieve eigenaarschapsmodellen en omgekeerd?

Setting the scene

Hoe ver staan we met alternatieve eigenaarschapsmodellen in België en waar lopen we nog tegen aan?

Jona Michiels (Groep Van Roey)

PROBLEEM?

Illustratiefoto. © Joel Hoylaerts/Photo News

Corona maakte huis 19.000 euro duurder:

vrt NWS

Hoofdpunten Regio Kijk Luister Net binnen Zoeken

Huizenprijzen stijgen opnieuw, maar verkoop daalt: "Mensen wilden vooral coronaproof kopen"

Volgens de notarisbarometer is de gemiddelde prijs van een huis in ons land in 2020 aesteen met 5,7 procent naar

Investeerders en jonge gezinnen duwen woningprijzen omhoog

Sonja Verschueren
08 oktober 2020 06:00

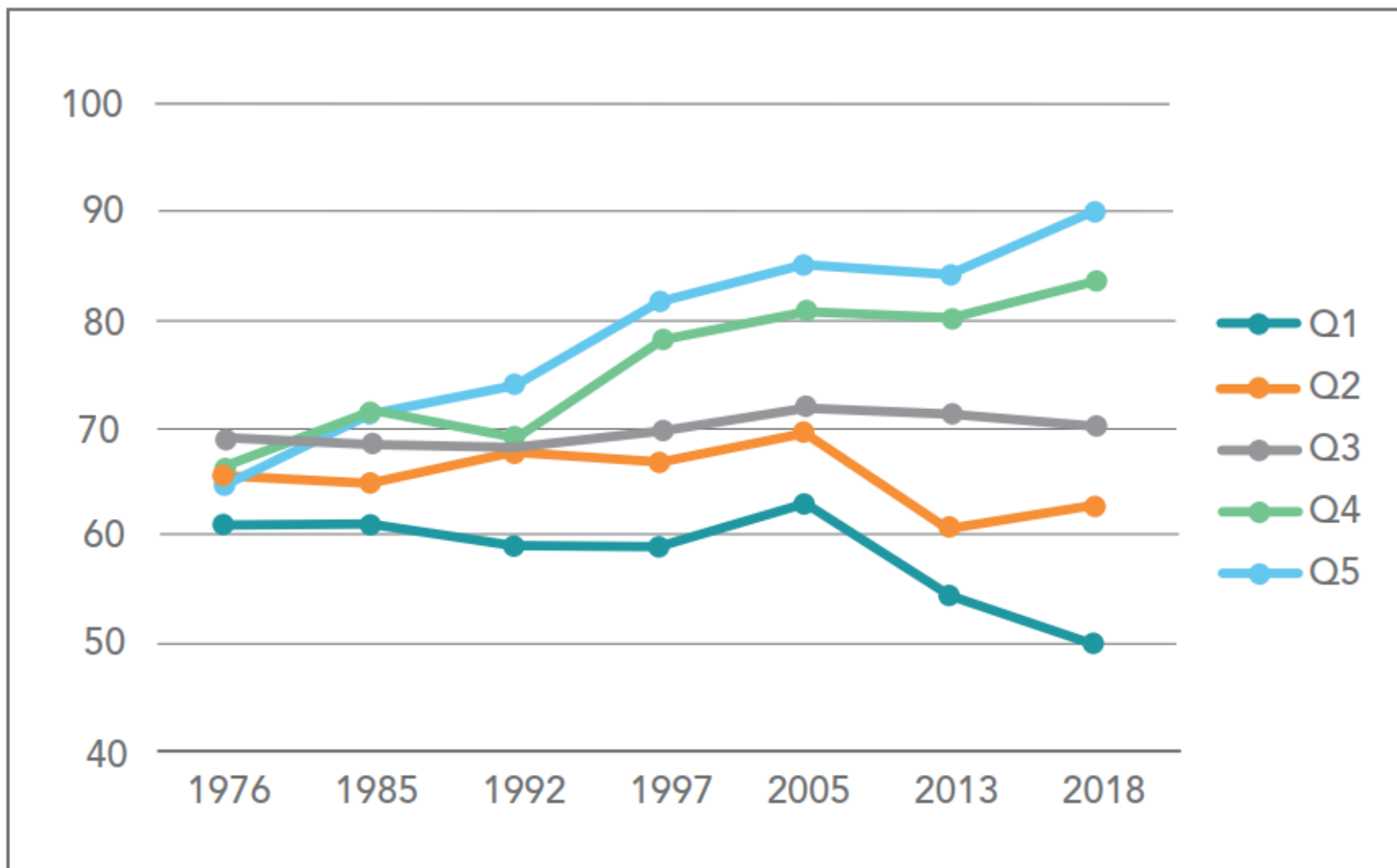
De vastgoedprijzen zijn in het derde kwartaal nog gestegen, terwijl woningen in ons land al licht overgewaardeerd zijn.

vrt NWS

Q e

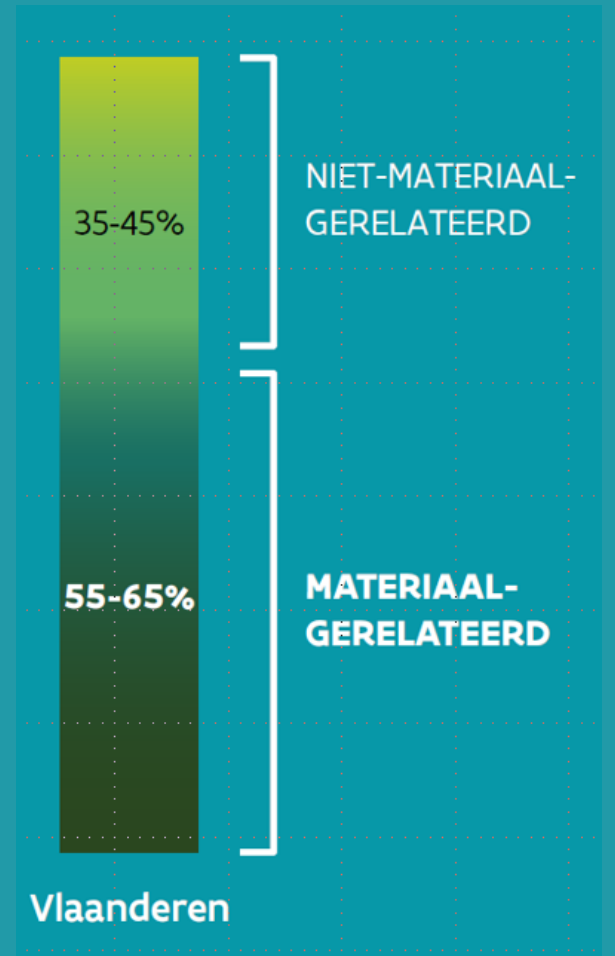
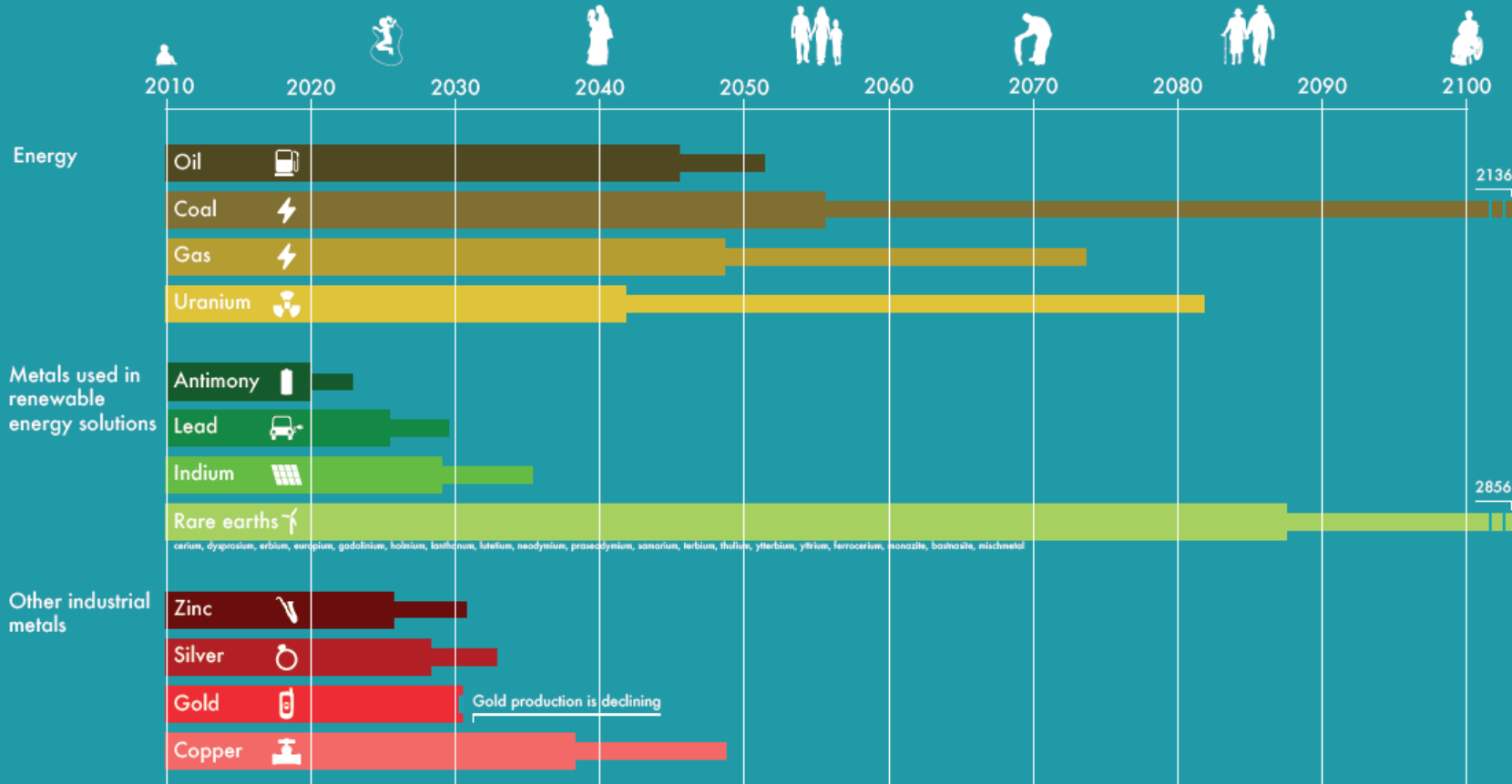
Wordt nieuwbouw onbetaalbaar in België? Vastgoedsector denkt van wel

Bron: Pannecoucke e.a. (2001) (data SEP '76, '85, '92 en '97), Heylen & Vanderstraeten (2019) (data Woonsurvey 2005, GWO2013 en Woonsurvey 2018)

CIRCULARITEIT?

Born in 2010: How much is left for me?

LINEAR ECONOMY

TAKE

MAKE

WASTE

CIRCULAR ECONOMY

MODULAIR BOUWEN ALS OPLOSSING?

PROBLEEM?

Antwerpen neemt oude flats onder handen: 'Klimaatwinst is gigantisch'

De Tijd
Nov 2021

OPLOSSING = ALTERNATIEF WOONMODEL?

DE HYBRIDE WONINGMARKT

Verenigt huur met eigendom

Peter Van Cleemput & Dieter Somers

IGEMO
WOONEN | WERKEN | LEVEN

ASP

KOOP

- + Woonzekerheid
- + Kapitaalsopbouw
- + Zeggenschap

- Vermogen bij aankoop
- Hoge kost/maand
- Onverwachte kosten

HYBRIDE

- + Kost < koop
- + Woonzekerheid
- + Ontzorging
- + Flexibiliteit / vrijheid
- + Zeggenschap
- + Circulair/duurzaam

- Kapitaalsopbouw < koop

HUUR

- + Kost < koop
- + Ontzorging
- + Flexibiliteit

- Geen woonzekerheid
- Onzekere huurprijs
- Geen kapitaalsopbouw

KOOP

HYBRIDE

HUUR

Maandelijkse kost	€€€	€(€)	€
Eigen middelen	€€	€	-
Kapitaalopbouw	€€€	€	-
Eigenaarschap	ja	ja	Neen

Wat betekent betaalbaar wonen voor

...

... eigenaar:

... bewoner:

... gebouwbeheerder:

... financier:

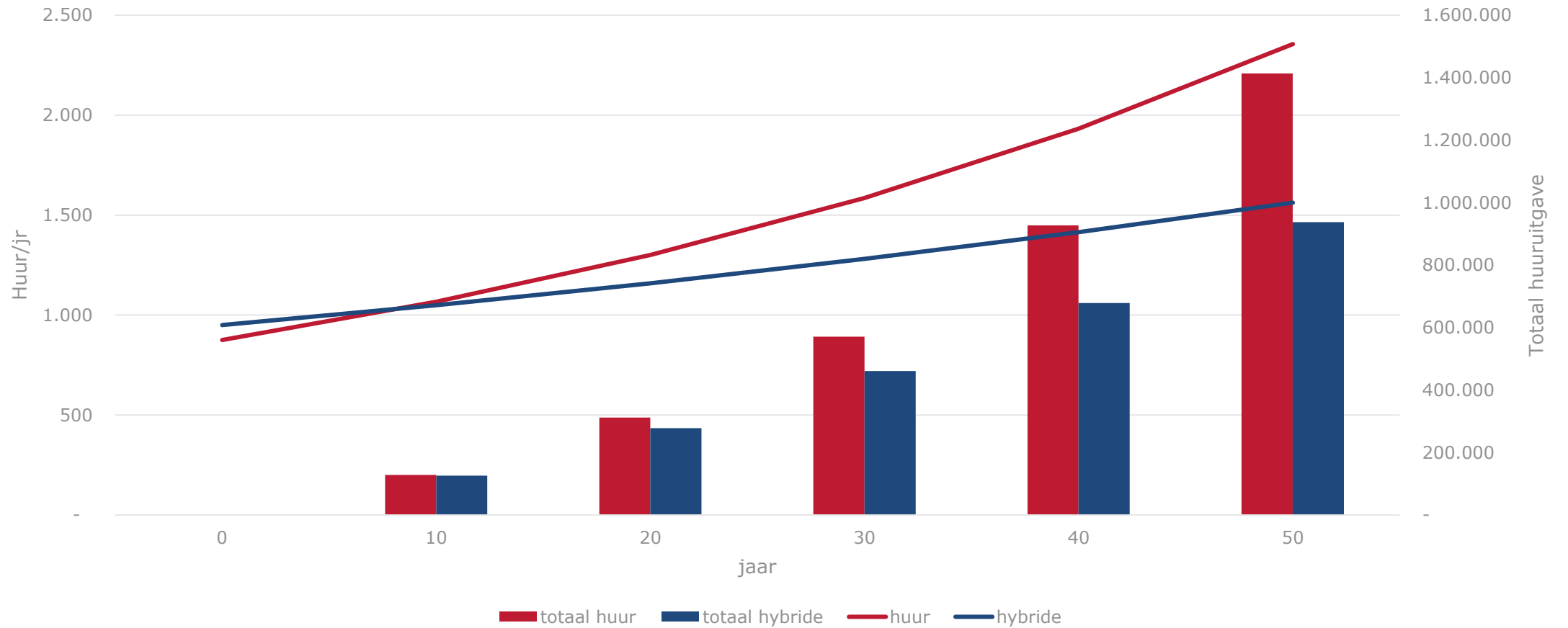
... overheid:

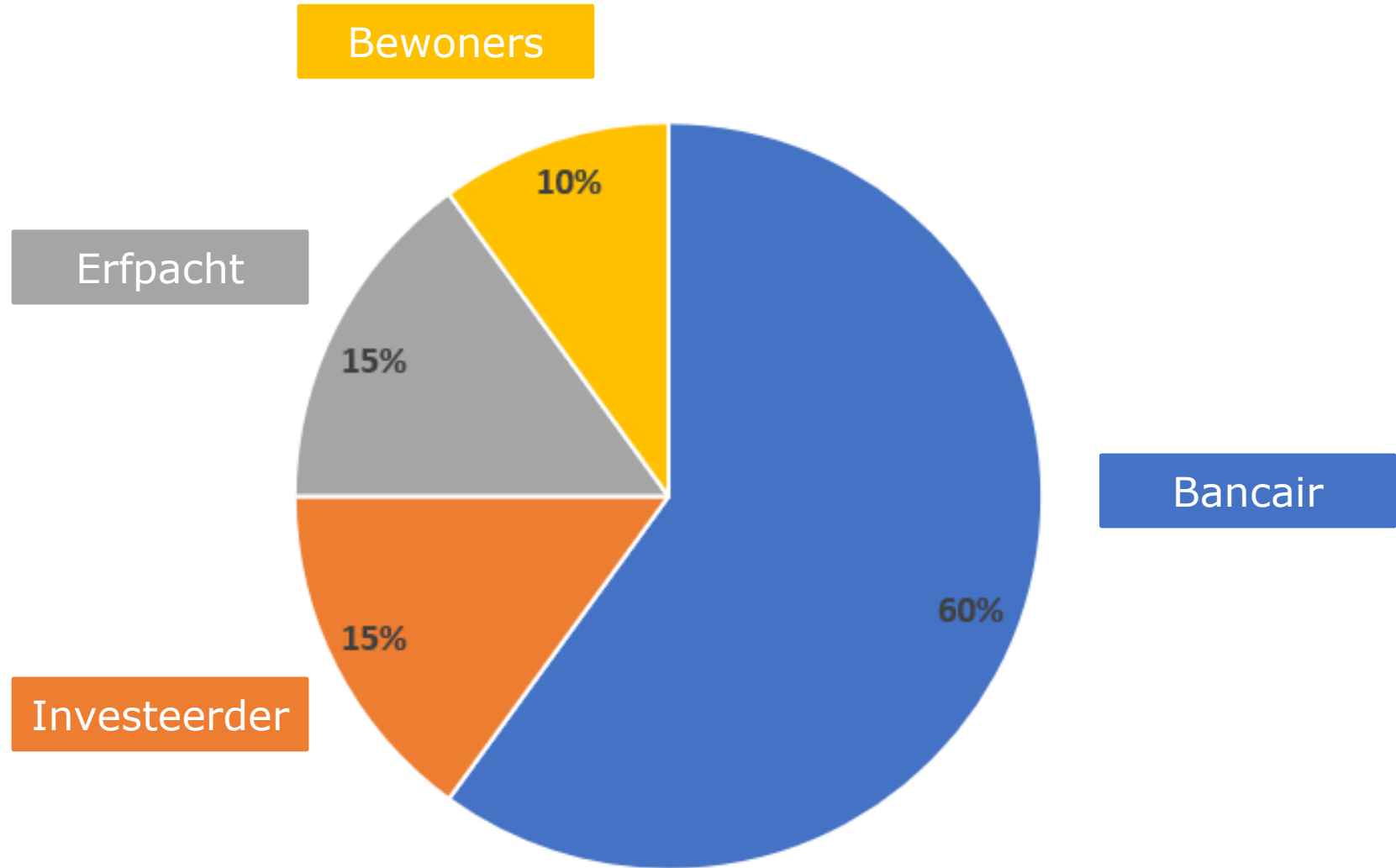
Bron: coöperatief
wonen in
Vlaanderen (2020)

BLIJVENDE BETAALBAARHEID

Lange termijn betaalbaarheid

Slimme financiering

LIVING LAB

HYBRIDE WONEN

HYBRIDE WONEN

Uitdagingen

Betaalbaar wonen

grenzen van de planeet

optimaal en kwaliteitsvol gebruik

Troeven

Tussen huur en koop

Een woonconcept die de 'best-of-two-worlds' combineert, waarbij bewoners mede-eigenaars worden van de gebouwen en hiervoor woonzekerheid, zeggenschap, zekerheid over hun woonkost en een mogelijkheid tot kapitaalsopbouw krijgen

Gericht veranderings-gericht

Circulaire ontwerpprincipes en bouwtechnieken toepassen waar het nodig is vanuit gebruikers- en beheerdersnoden, financiële kosten en milieu-impact.

Samen leren en doen

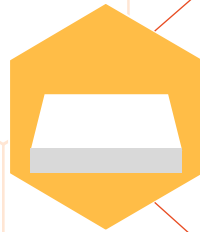
Samen leren uit experimenten op het terrein om pasklare en actiegerichte kennis te creëren en te delen, met het oog op verdieping, verbreding en opschaling

ECO-SYSTEEM

*betrokken partners
en stakeholders*

*specifieke woondoelgroepen
(boven)lokaal bestuur
(toewijzingsbeleid)*

publieke grondbezitter

private grondbezitter

stichting openbaar nut

*opdrachtgever
beheerder*

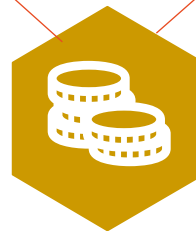
Astor
VZW

architect/studiebureaus archipelago

aannemer(s)

gebouwbeheerder

*beleid op verschillende niveau's
(financiering, erfpacht, garantiefonds)*

*banken en impact-investeerdens
pensioenfondsen*

*private investeerders
burgers*

archipelago

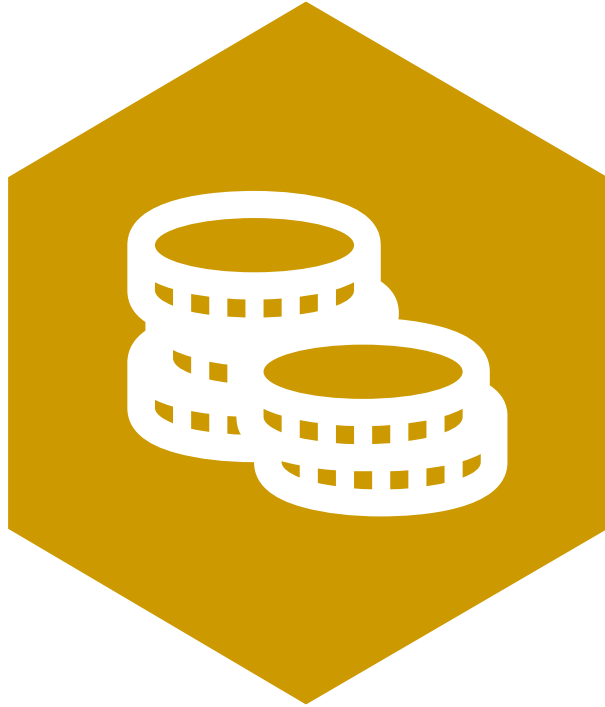
Deloitte.

'kennismakelaars'

Endeavour

Thema
“Geld”

KERNVRAAG:

Hoe stellen we een evenwichtige financiële mix op waarbij iedere financier/investeerder zich kan vinden in de individuele en maatschappelijke kosten en baten?

Thema “Geld”

Trekker: Deloitte

Willen actief meewerken:

- Deloitte
- Van Roey
- Triginta
- VITO
- Trividend
- wooncoop
- Abbeyfield
- archipelago
- Symbiosis
- IGEMO

Geïdentificeerde acties:

1. **[LEER]** Voeren van dieptegesprekken met banken, overheden,... om te begrijpen waarom het financieren van coöperaties, stichtingen, bedrijven,... risicovoller zijn dan het financieren van particulieren? Welke garanties hebben zij nodig?
2. **[DOEN]** Het financieringsmodel achter de IGEMO-studie “Hybride Wonen” delen met het consortium en samen updaten om de effecten op micro-, meso-, en macroniveau beter te verstaan en voor- en nadelen beter uit te kunnen leggen
3. **[DOEN]** Uittesten, verbreden en verfijnen van financiële modellen achter verschillende (toekomstige) hybride woonmodellen vanuit Symbiosis, Abbeyfield, wooncoop, Van Roey,... op basis van concrete woonprojecten
4. **[LEER]** A.d.h.v. TCO-berekeningen van representatieve hybride woonprojecten de meerwaarde van herbruikbare, aanpasbare en gemakkelijk onderhoudbare bouwoplossingen voor externe investeerders duidelijk visualiseren? Hoe beïnvloedt dit de huurprijs? Wat is de residuele waarde bij (vermijden van) slijtage van gebouw?
5. **[LEER]** Verkennen via desk research,... hoe de duurzaamheidsvoorwaarden die opgelegd (zullen) worden via EU Taxonomy de financiering van hybride woonprojecten op een positieve manier beïnvloedt kunnen worden en dit ook gericht delen met (impact) investeerders.

Uitdagingen

Gevalideerd verdienmodel dat bankable is

Erkenning overheden dat deze woonvorm met gedeeld
eigenaarschap gelijkgesteld wordt aan enige eigen woning

Van theoretische TCO naar de praktijk

...

Circulair meets hybride

Hoe kan circulair bouwen hybride wonen aantrekkelijker maken en omgekeerd?

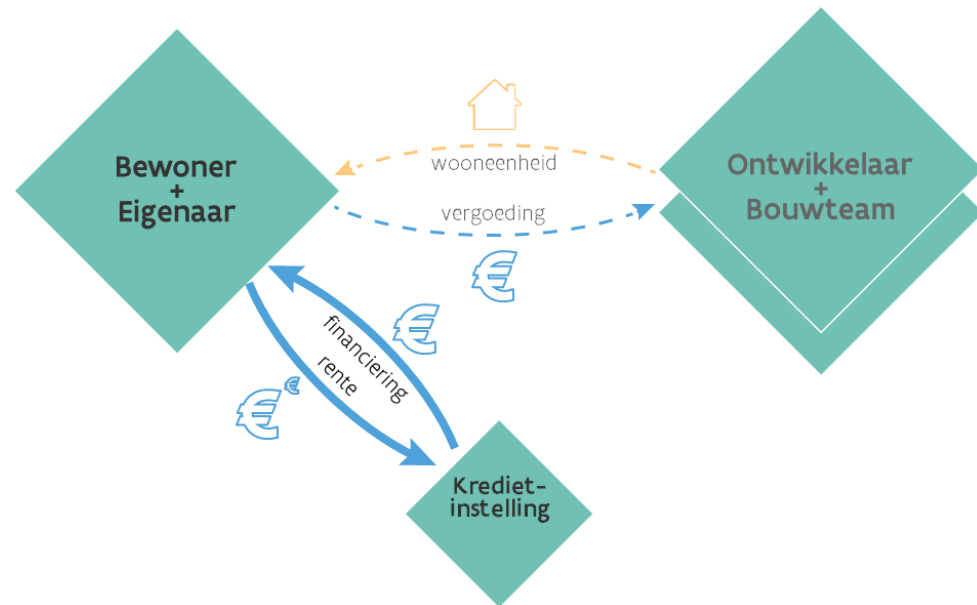
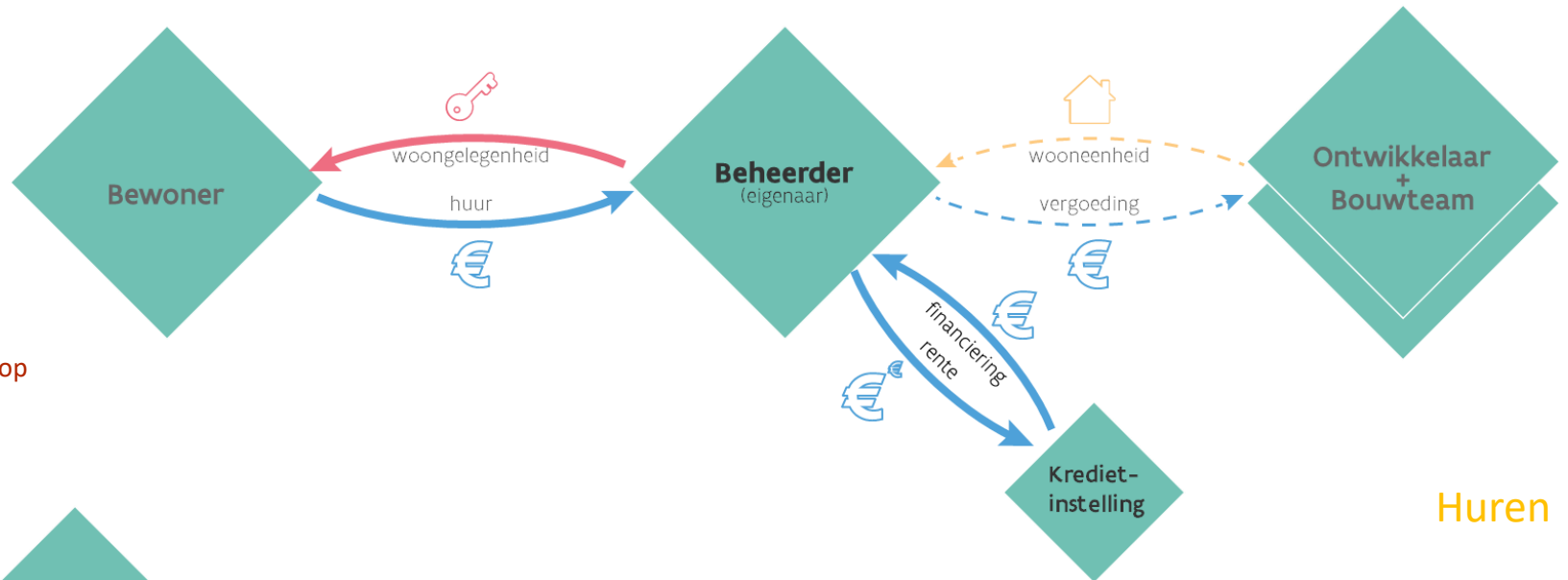
Wim Debacker (VITO Nexus)

UITGELICHT Waardenetwerk klassiek kopen & huren:

Kopen

- + Woonzekerheid
- + Kapitaalsopbouw
- + Ingeburgerd business model
- + Diverse marktpelers actief

- Speculatie op vastgoed → (groot) vermogen nodig bij aankoop
- Zeer afhankelijk van lening en hypotheek
- Weinig incentive voor onderhoudsvriendelijke en veranderingsgerichte oplossingen

Huren

- + Ontzorging
- + Flexibiliteit
- + Ingeburgerd business model
- + Diverse marktpelers actief

- Geen woonzekerheid
- Geen kapitaalopbouw
- Weinig incentive voor onderhoudsvriendelijke en veranderingsgerichte oplossingen

termijn van relatie

kort lang

--- focus op materialen

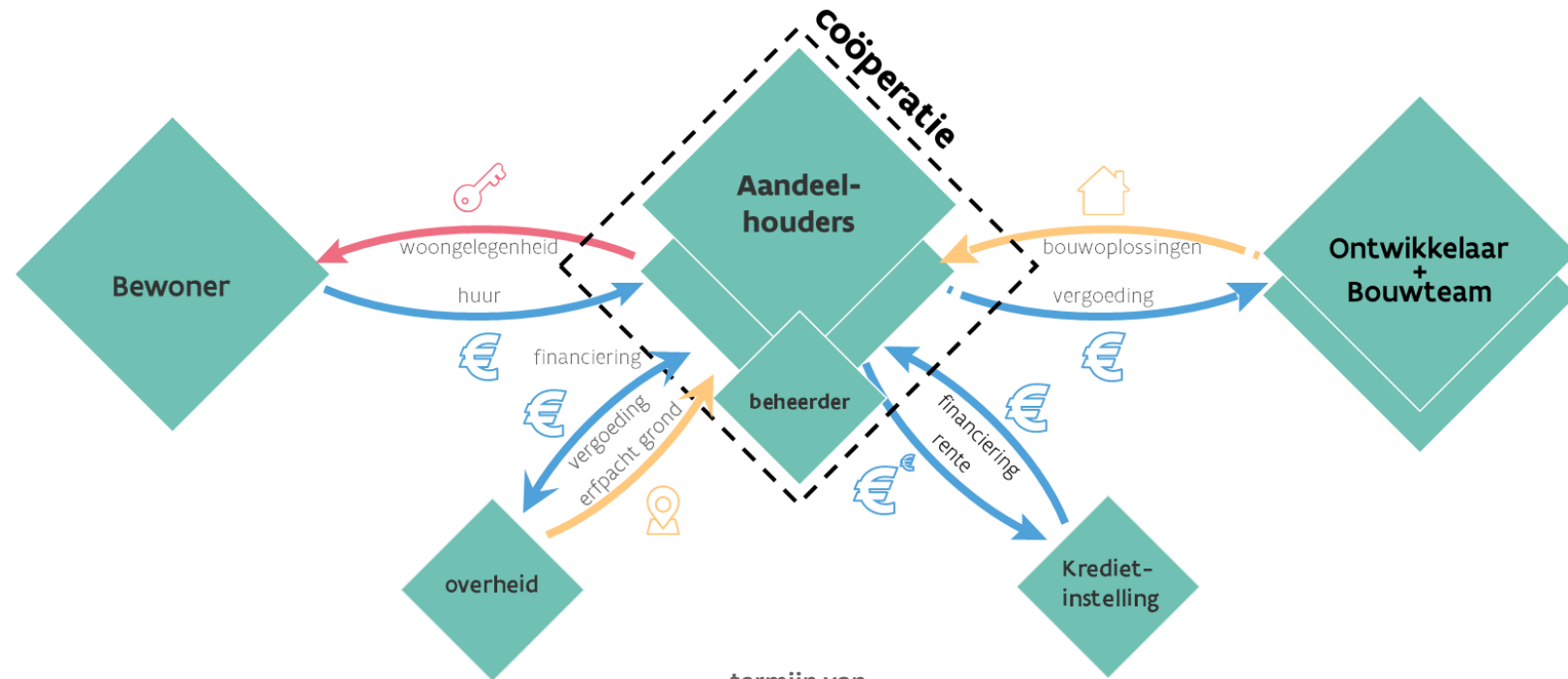
- - - focus op financiële

- - - focus op dienst

UITGELICHT Waardenetwerk hybride wonen

Tussen huur en koop

- + Combinatie voordelen koop en huur (=huur met eigenaarschap)
 - + Efficiënter gebruik van ruimte (in geval van collectief wonen)
 - + "Wonen aan kostprijs"
 - + Incentive voor onderhoudsvriendelijke en veranderingsgerichte oplossingen
 - + Bewoner wordt grotendeels ontzorgd door coöperatie o.v.v. juridische en organisatorische aspecten, maar ook technische aspecten en gebouwbeheer
 - + schaalvoordeel is een grote driver voor duurzaam bouwen, o.a. via circulaire bouw- en businessprincipes
-
- Niet ingeburgerd en ingewikkeld om uit te leggen aan kandidaat bewoners
 - Lokale overheden weten nog niet welke rol ze kunnen spelen
 - Lange-termijn financiering: moeilijk om externe investeerder(s) te vinden
 - Kapitaalsopbouw als koop niet mogelijk -> wat met fiscaliteit?

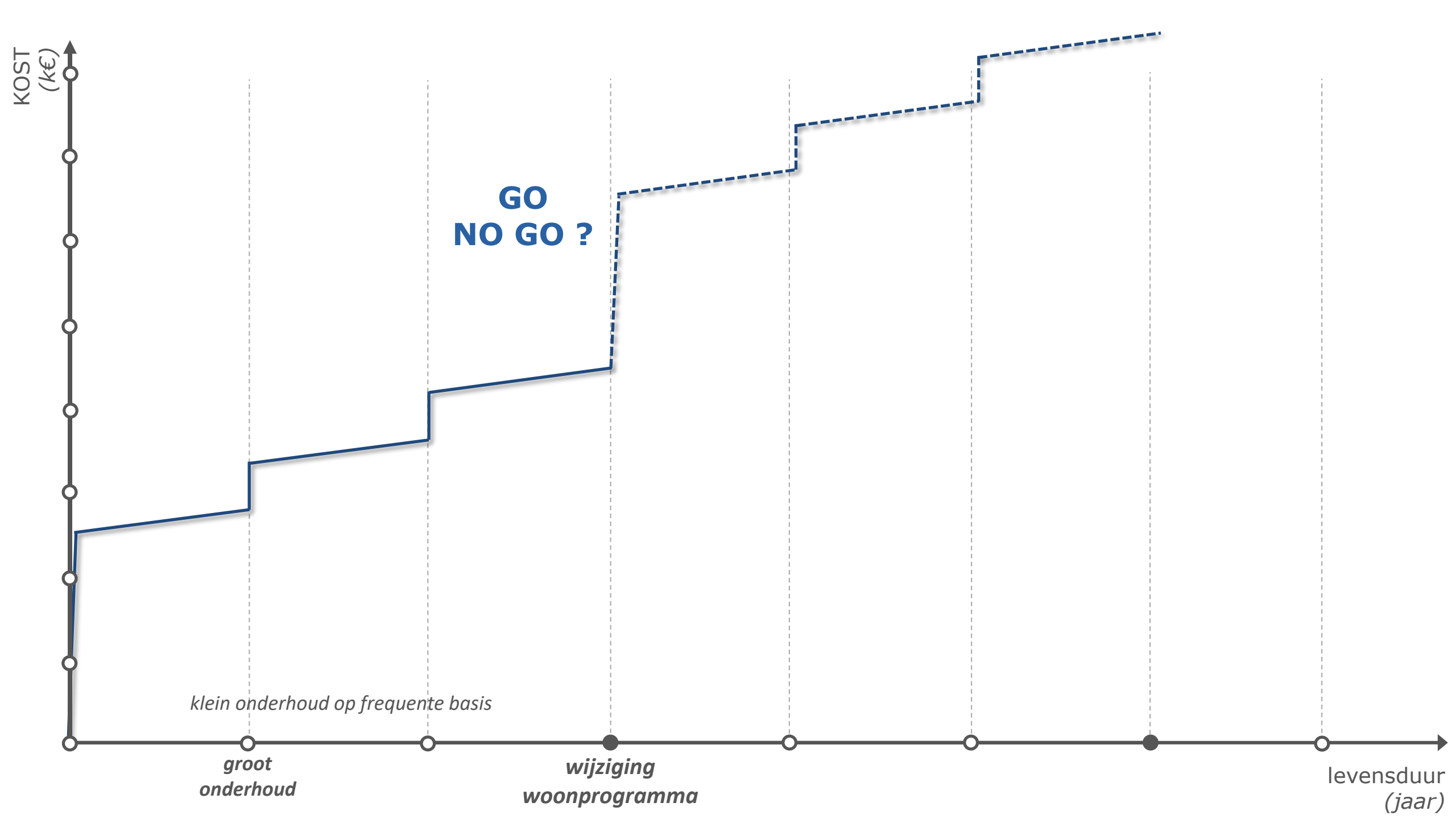
termijn van relatie

kort lang

--- focus op materialen

--- focus op financiële

--- focus op dienst

KOST
(k€)

**GO
NO GO ?**

klein onderhoud op frequente basis

*groot
onderhoud*

*wijziging
woonprogramma*

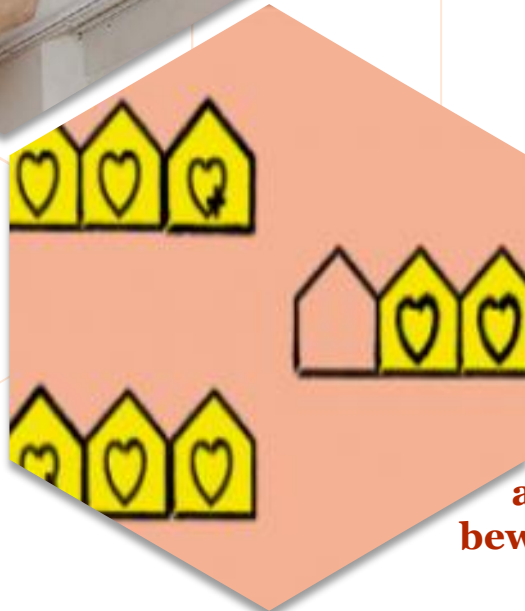
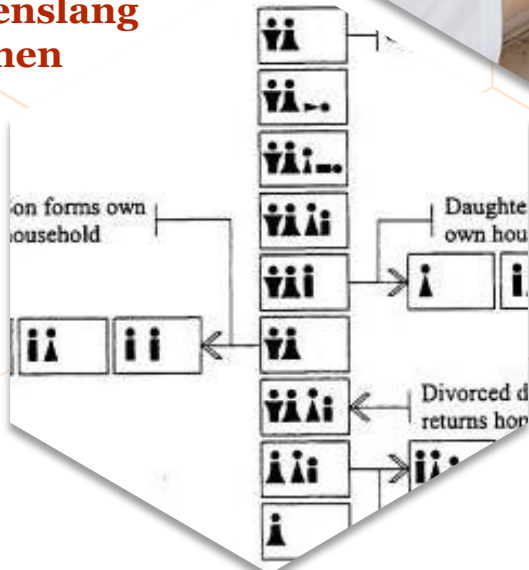
*levensduur
(jaar)*

circulair bouwen: what's in a name?

Onderhoud en vervangingen

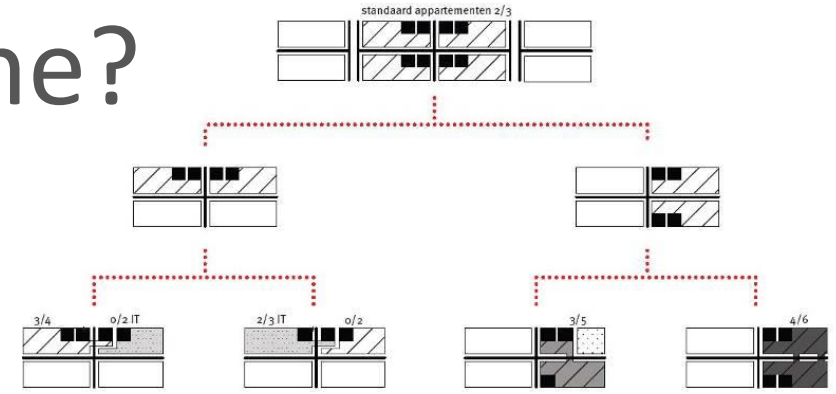
levenslang wonen

andere functies

andere bewoners

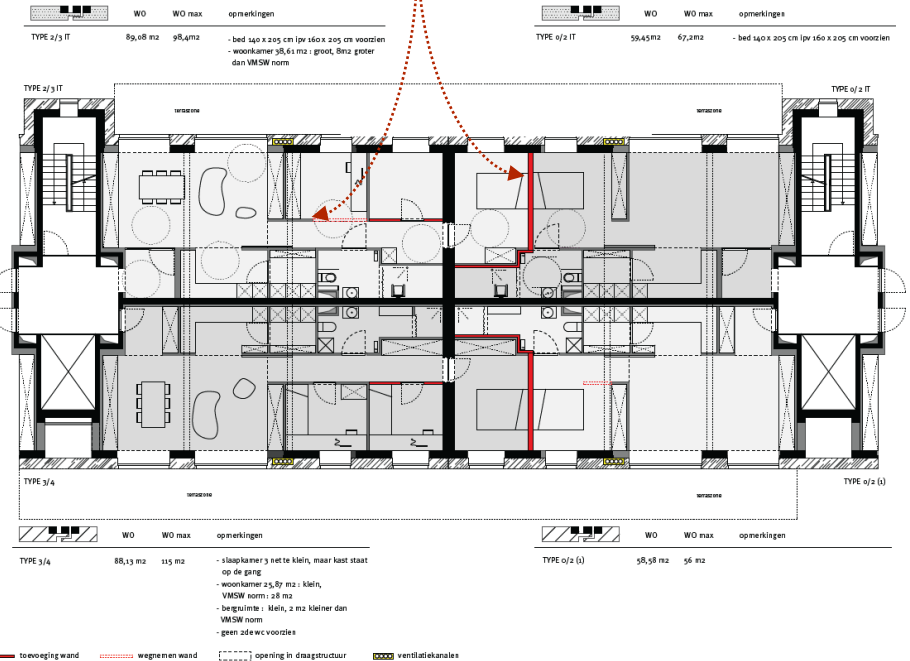
STAMBOOM WOONTYPES

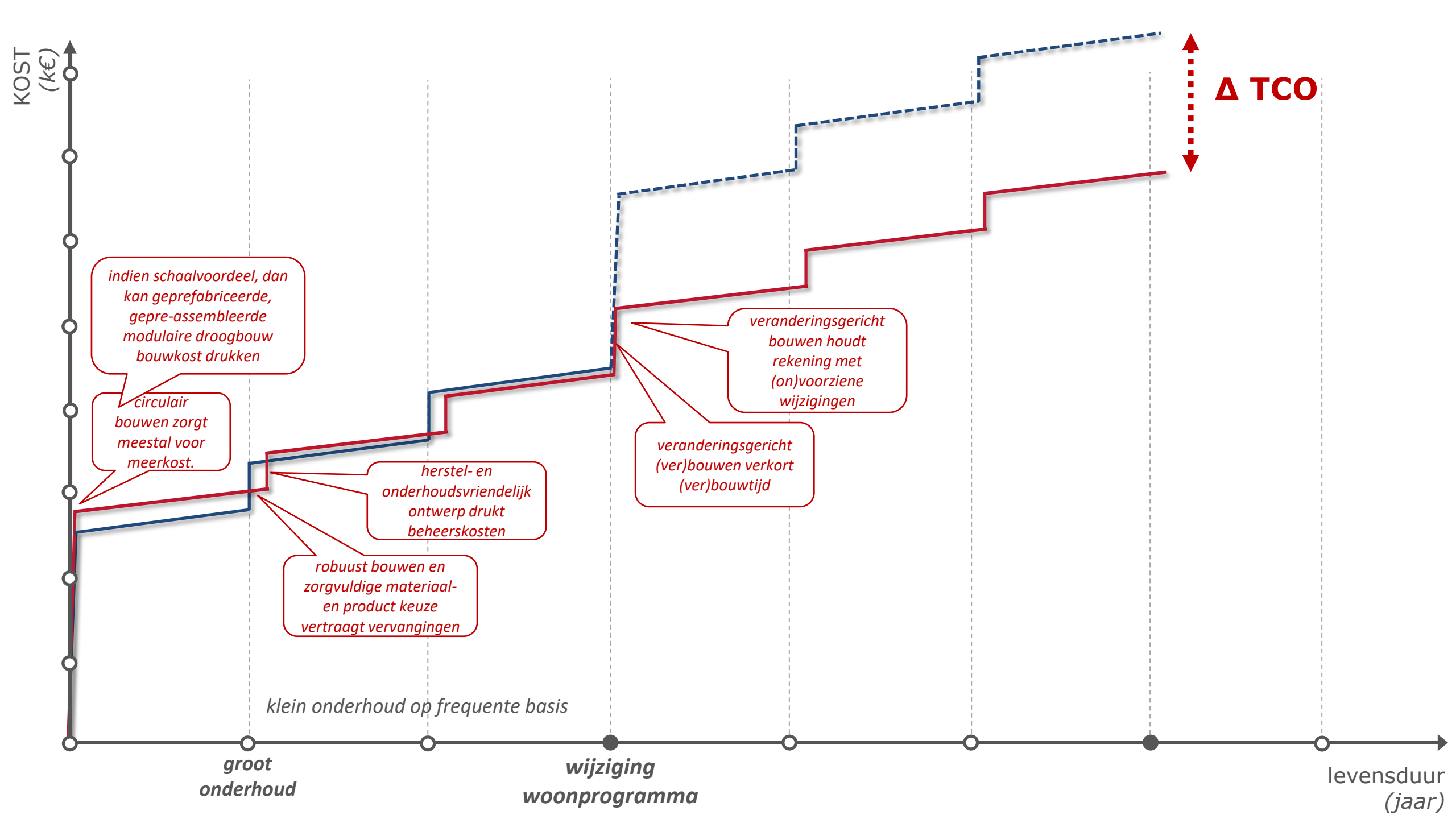

aanpasbare wooneenheden
via
gerichte ingrepen

KPW ARCHITECTEN - INFRABO GROEP - DADALOS PEUTZ - OVAM

5 | TYPEPLAN 1/100

Wie betaalt er?

KOOP

HYBRIDE

HUUR

eigenaar van woning

INVESTERING

grond

erfpacht?

huurprijs

bouwkosten

huurprijs

registratiekosten

huurprijs

erelonen

huurprijs

Wie betaalt er?

KOOP

HYBRIDE

HUUR

eigenaar van woning

OPERATIONEEL			
aflossing lening			huurprijs
tax. K.I.			huurprijs
energie, water,...			monitoring verbruik
herstellingen & onderhoud	uitstellen?		professioneel beheer huurprijs of uitstellen?
transformaties	nieuwe lening?	nieuwe aandelen	verhoogde huurprijs

Wie ontvangt er?

KOOP

HYBRIDE

HUUR

eigenaar van woning

OPERATIONEEL

verkoop

bij uitstap

verhuur

huurkorting?

sparen/beleggen

indien er ruimte is

via extra aandelen?

indien er ruimte is

aandelen

dividend

Een gecombineerd potentieel ...

	Circulair bouwen t.o.v. traditioneel bouwen	Hybride wonen t.o.v. huren en kopen
bewoner	☐ Gemakkelijker invullen van wijzigende woonnoden	☐ Op eigen tempo kapitaal verwerven
beheerder /eigenaar	☐ Lagere TCO ☐ Gemak om in te spelen op wijzigend woonprogramma	☐ Meer zekerheid op waardebehoud
financier	☐ Minder risico op waardeverlies van gebouwen (en onderdelen)	☐ Professioneel beheer van 'huren'
overheid	☐ Versneld vergroenen en opwaarderen van woonpatrimonium	☐ Toegang vergroten van kwalitatieve woningen

Praktijkcase hybride wonen en circulariteit:

Welke opportuniteiten en belemmeringen zien we op het terrein?

Margaux Lespagnard (VUB Architectural Engineering)

An aerial photograph of a modern building's courtyard. A large, curved, metallic slide is the central feature, winding from the top right towards the bottom center. To the left, there is a lush garden with various plants and a person riding a bicycle. In the center, two people are standing near the base of the slide. The building has large windows and a tiled roof. The entire image has a blue tint.

Circulaire woonprojecten als ecosystemen

Margaux Lespagnard

Doctoraatsonderzoek onder begeleiding van Waldo Galle en Niels De Temmerman

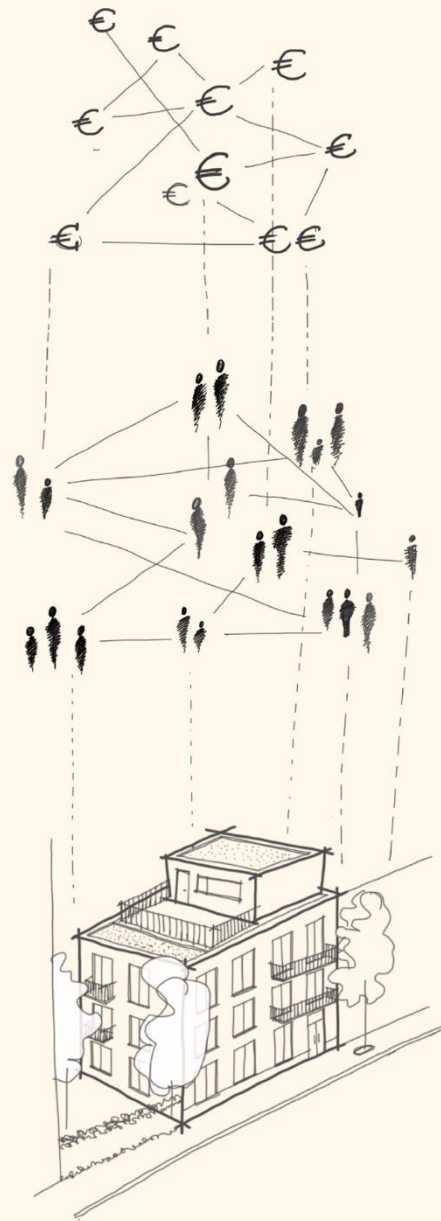

“Circulair bouwen mag geen extra geld kosten [...] dan gaat het er nooit doorkomen”

“Iets gaat pas betaalbaar worden als daar een **buisnessmodel** rond bestaat.”

“Als je niet veel geld hebt, maar **je verenigt u** [...], dan kan je samen eraan denken hoe je er samen beter van kan worden door een of andere actie te ondernemen.”

Woonprojecten als ecosystemen

Vormen van circulariteit

Hergebruik

**Veranderingsgericht
bouwen**

Betaalbare Huurwoningen voor jongeren
Oranssi asunnot, Helsinki

Foto: Margaux
Deschard

Betaalbare Huurwoningen voor jongeren

Oranssi asunnot , Helsinki

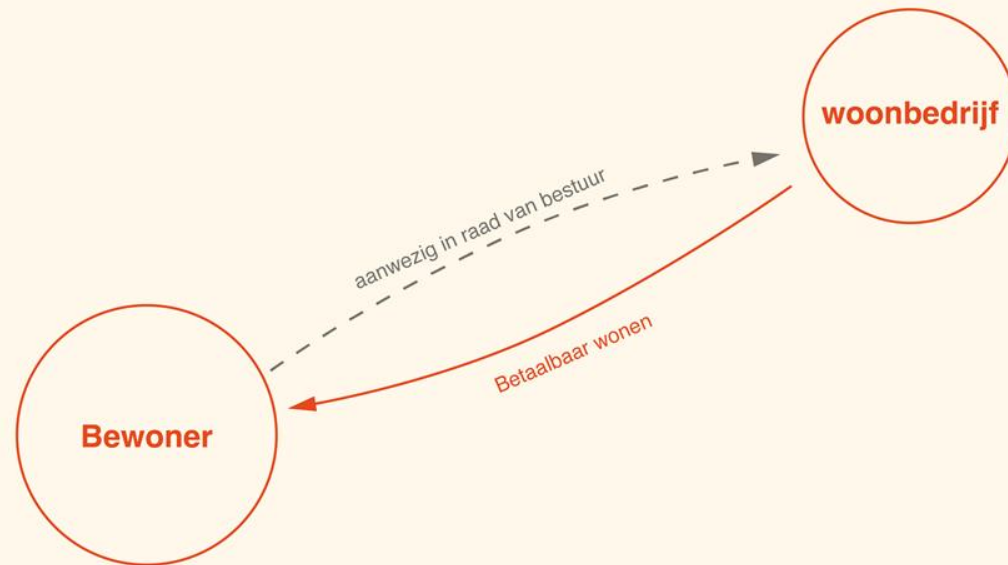

Foto: Margaux Lespagnard

Foto: Margaux Lespagnard

Betaalbare Huurwoningen voor jongeren

Oranssi asunnot , Helsinki

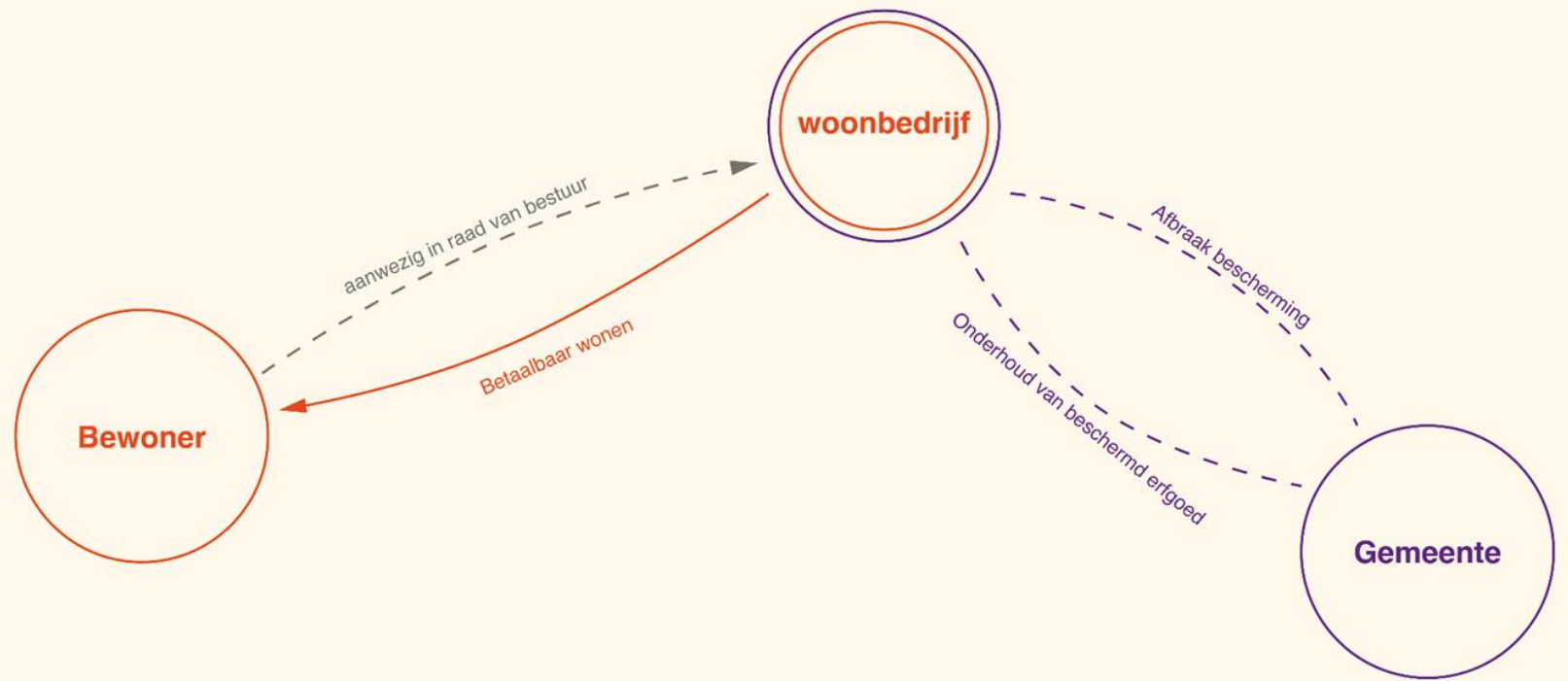
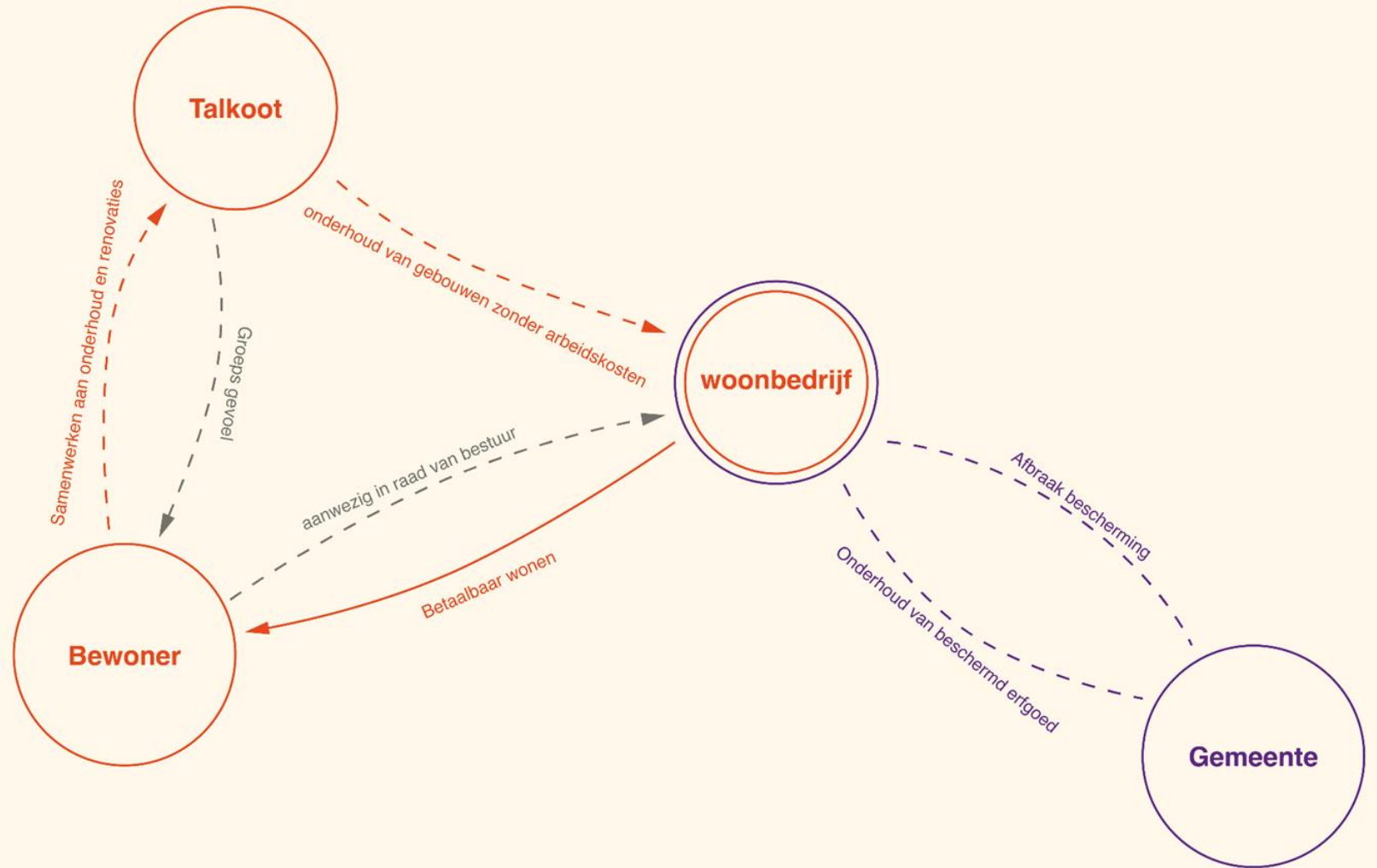

Foto: Oranssiasunnot.fi

Betaalbare Huurwoningen voor jongeren Oranssi asunnot, Helsinki

Betaalbare Huurwoningen voor jongeren

Oranssi asunnot , Helsinki

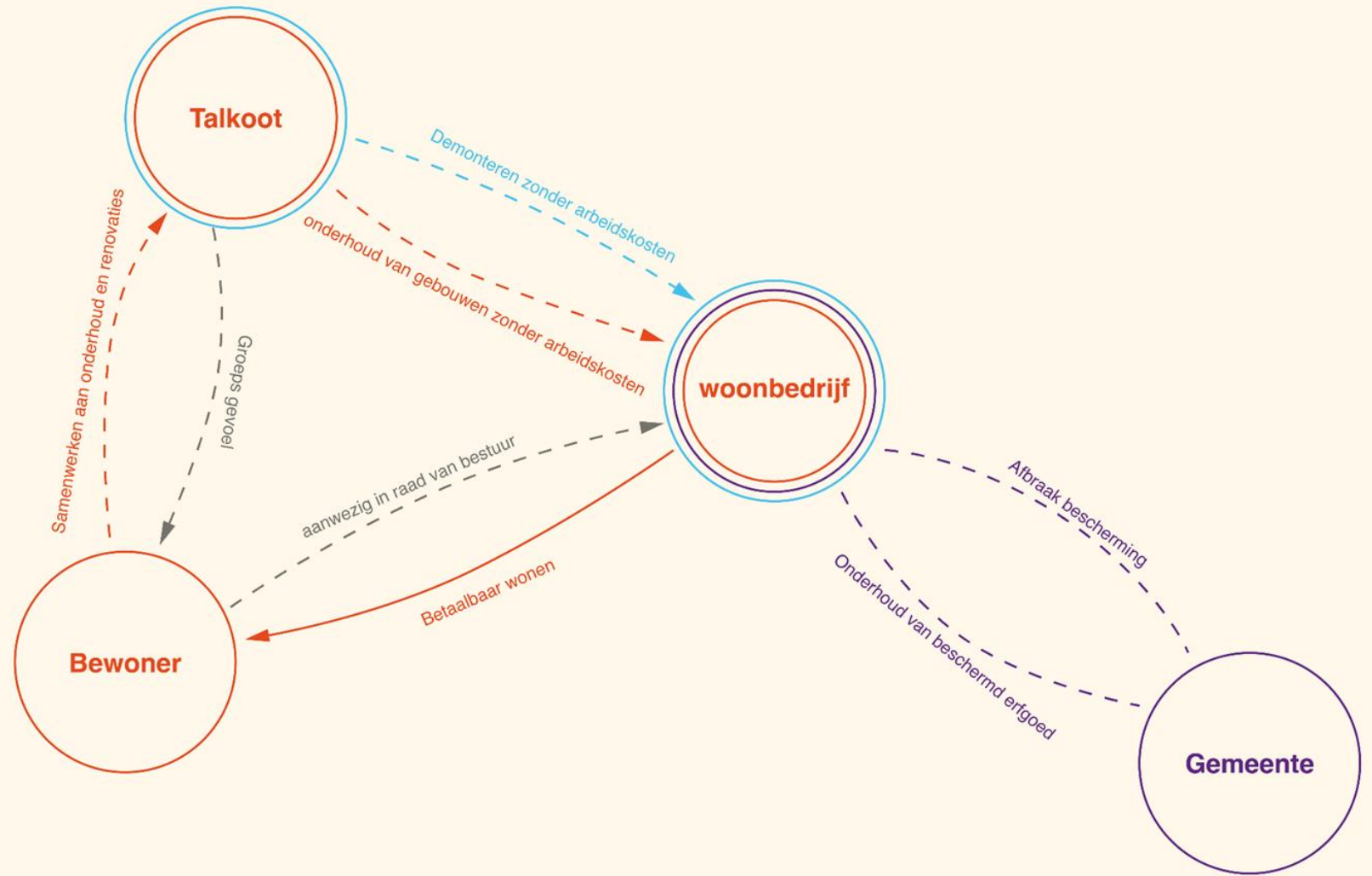

Foto: Oranssiasunnot.fi

Betaalbare Huurwoningen voor jongeren

Oranssi asunnot, Helsinki

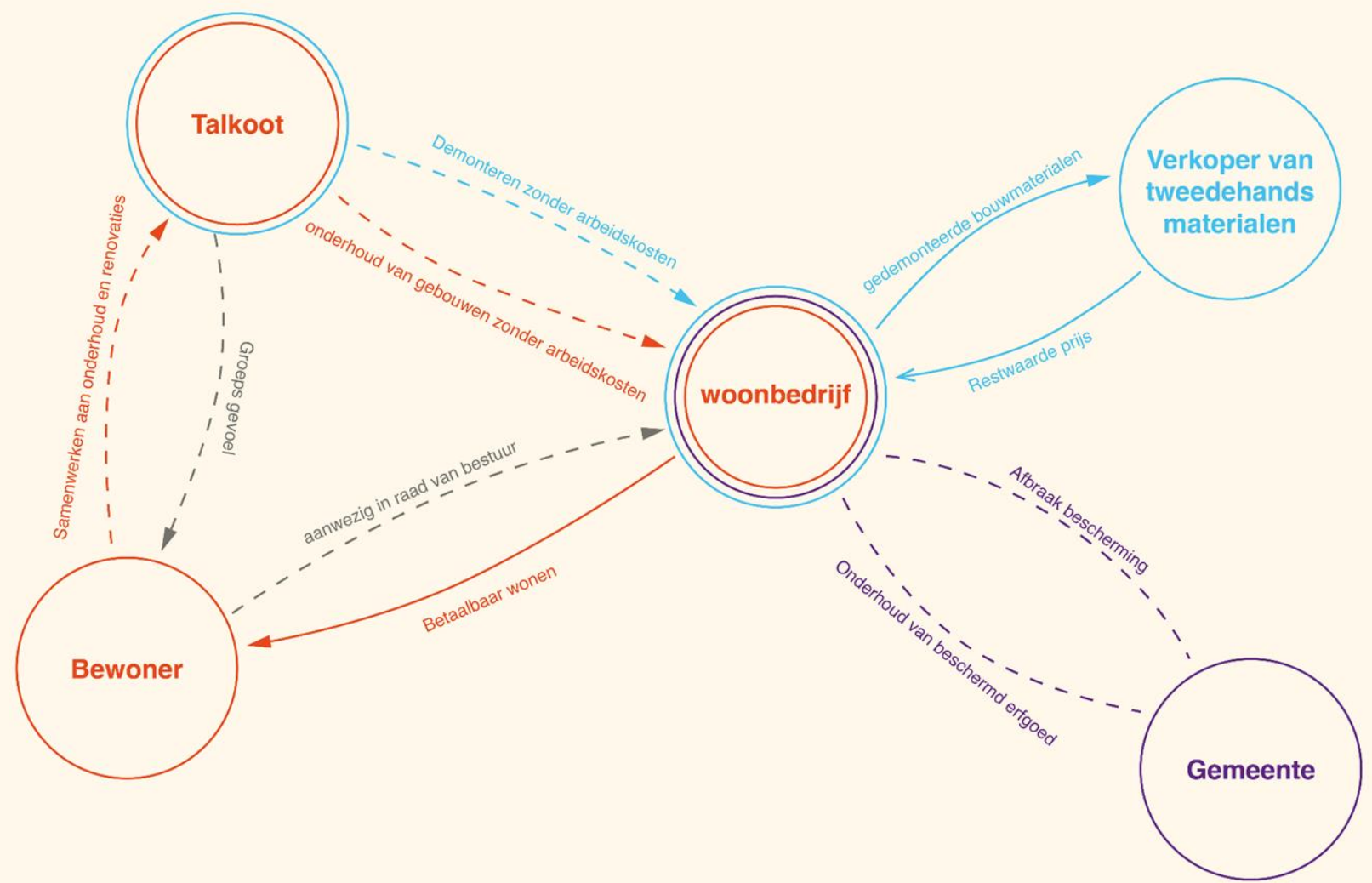
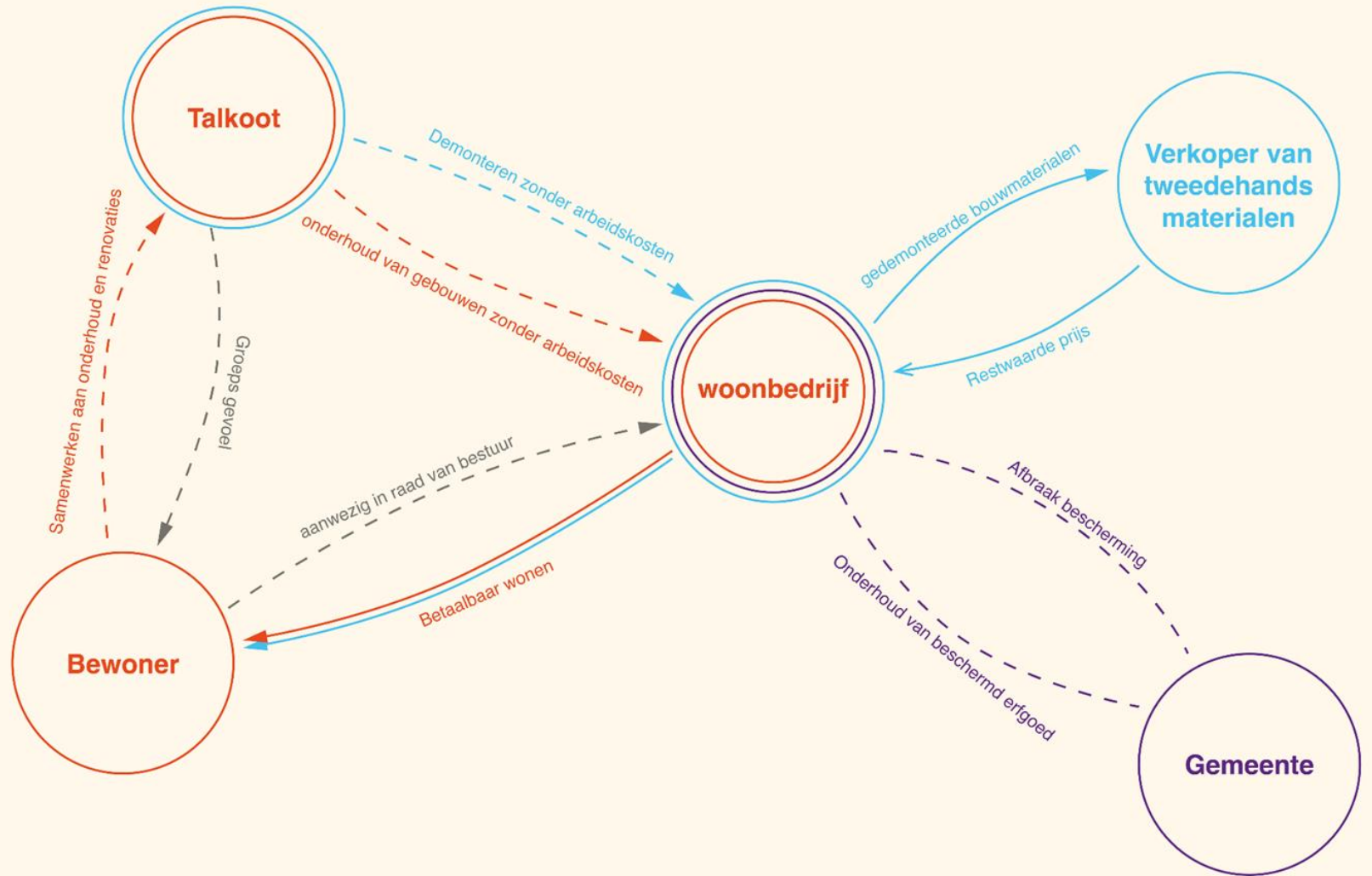

Foto: Oranssiasunnot instagram

Betaalbare Huurwoningen voor jongeren Oranssi asunnot , Helsinki

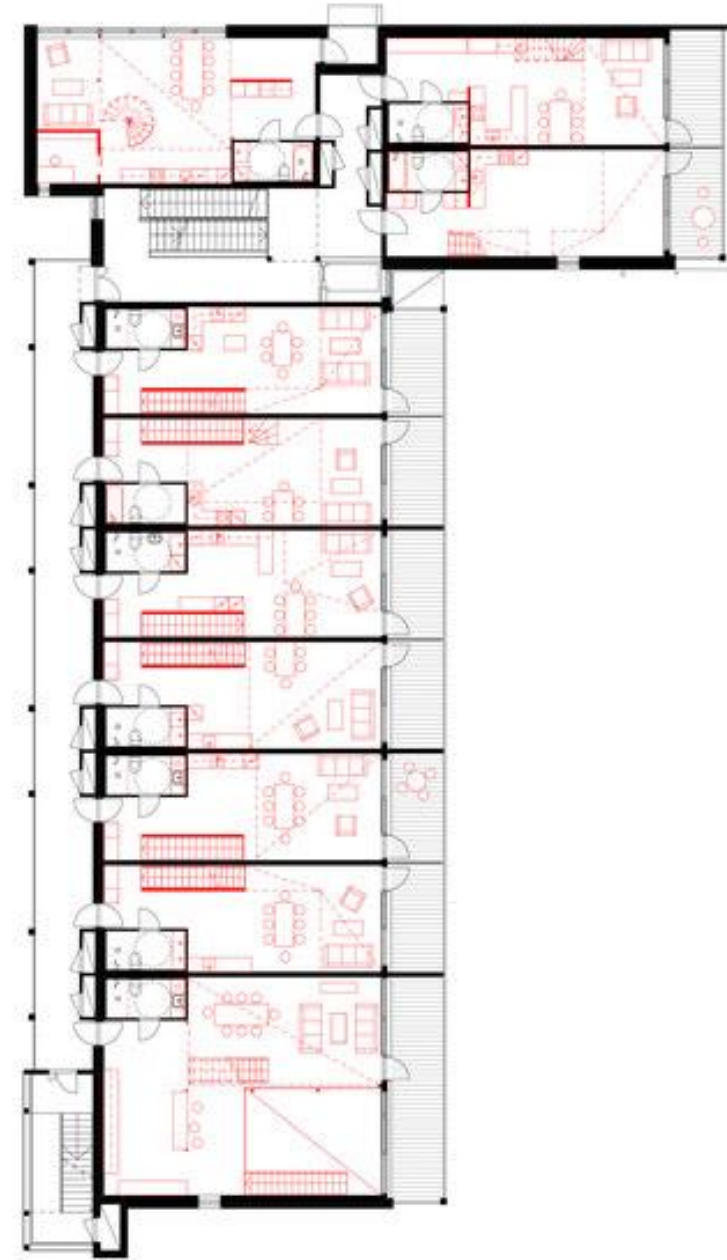
Veranderingsgerichte zelfbouw woningen
Tilla housing, Helsinki

Veranderingsgerichte zelfbouw woningen Tilla housing, Helsinki

Foto's: Stefan Bremer via Tilla.fi

Veranderingsgerichte zelfbouw woningen
Tilla housing, Helsinki

Veranderingsgerichte zelfbouw woningen

Tilla housing, Helsinki

Woning
ontwikkelaar

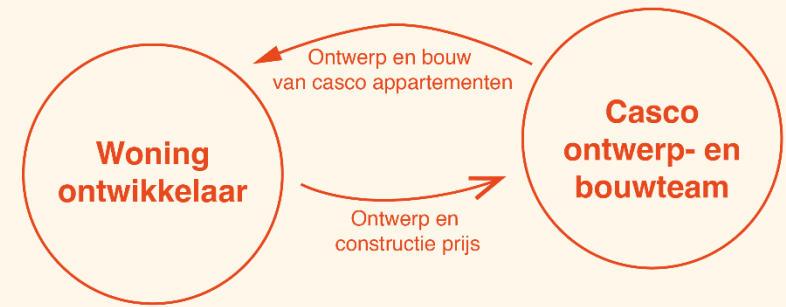
Foto's: Kuvatoimisto Kuvio Oy

Veranderingsgerichte zelfbouw woningen

Tilla housing, Helsinki

Foto's: Kuvatoimisto Kuvio Oy

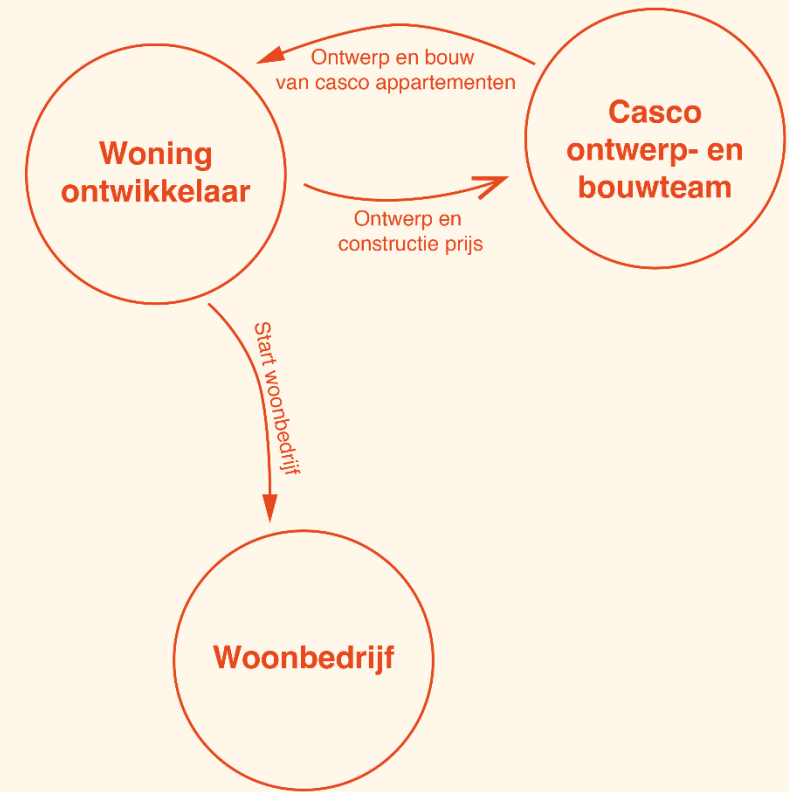

Veranderingsgerichte zelfbouw woningen

Tilla housing, Helsinki

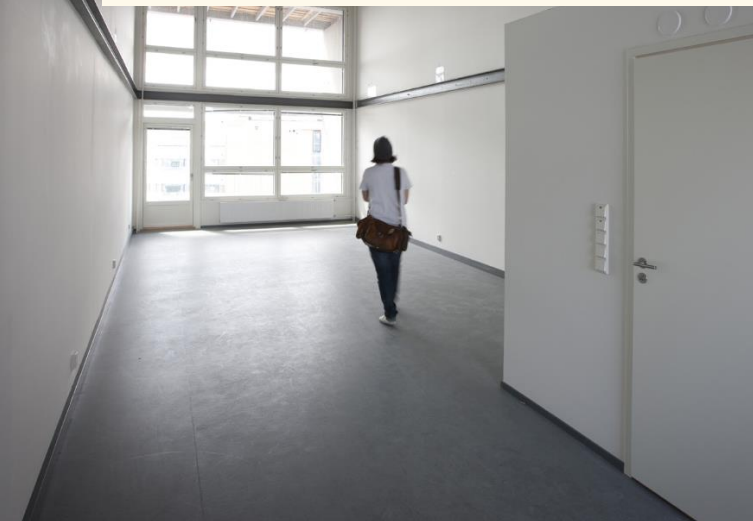

Foto's: Kuvatoimisto Kuvio Oy

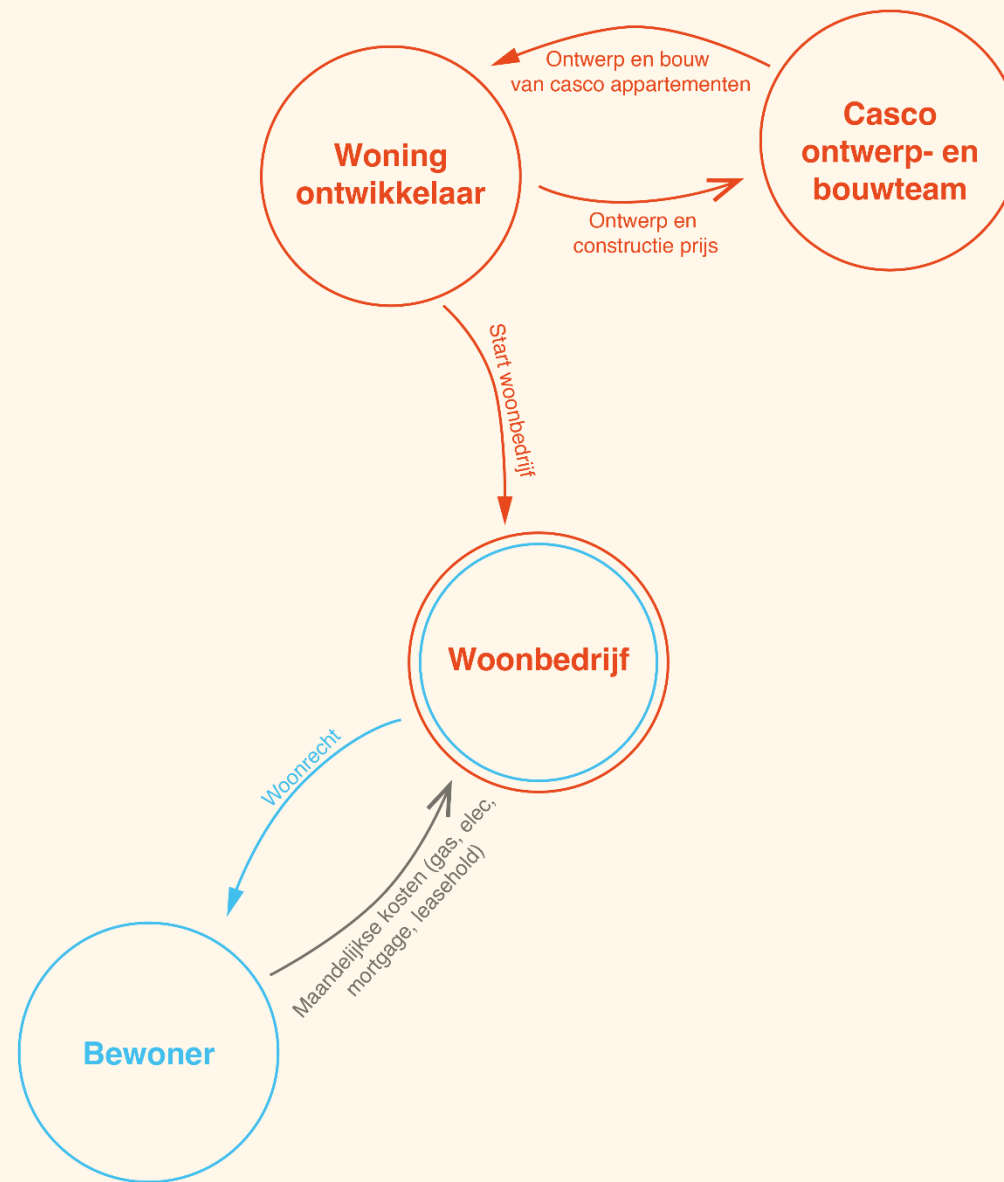

Veranderingsgerichte zelfbouw woningen

Tilla housing, Helsinki

Foto's: Stefan Bremer via
architonic.com

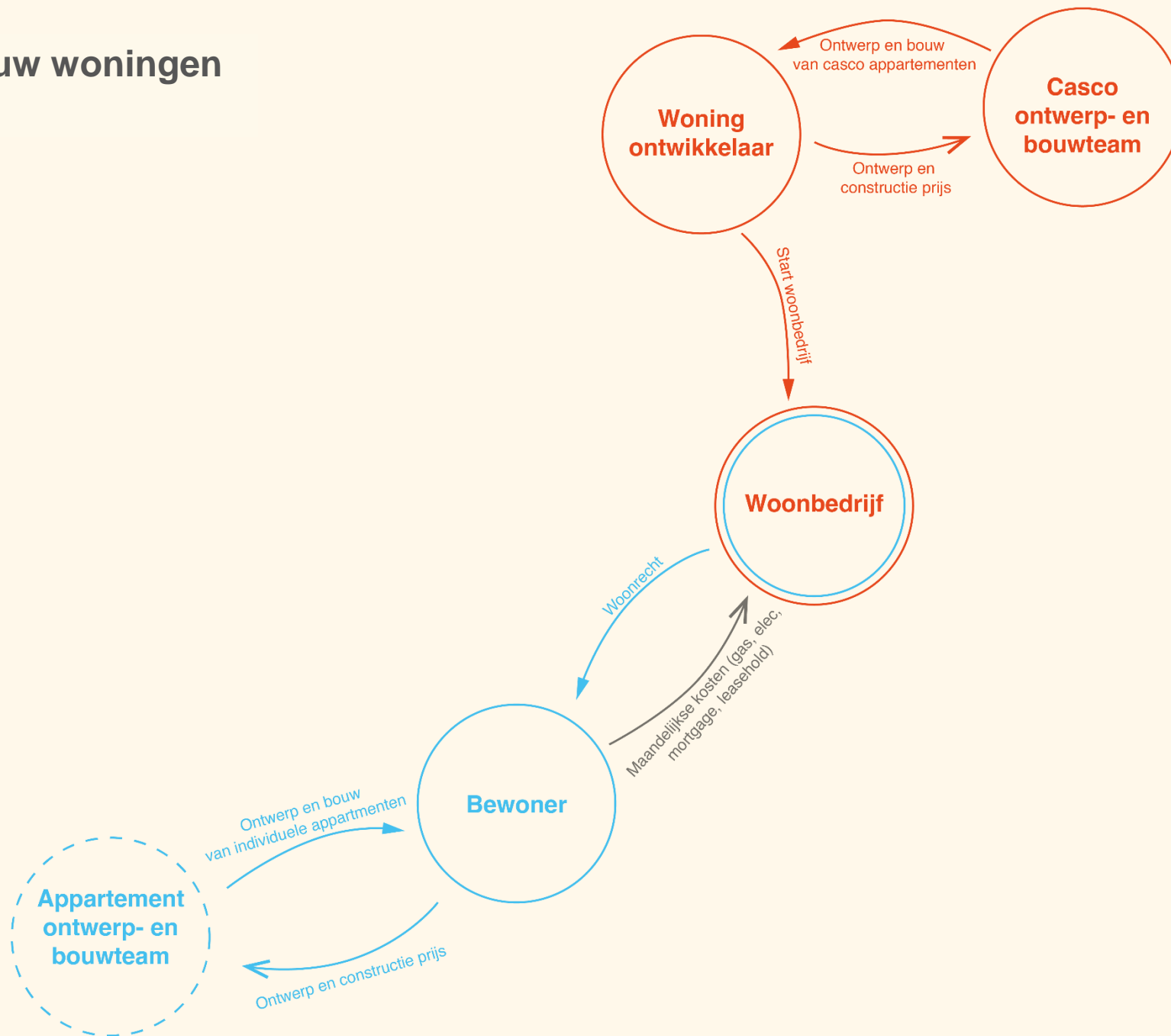

Veranderingsgerichte zelfbouw woningen

Tilla housing, Helsinki

Foto's: Stefan Bremer via
architonic.com

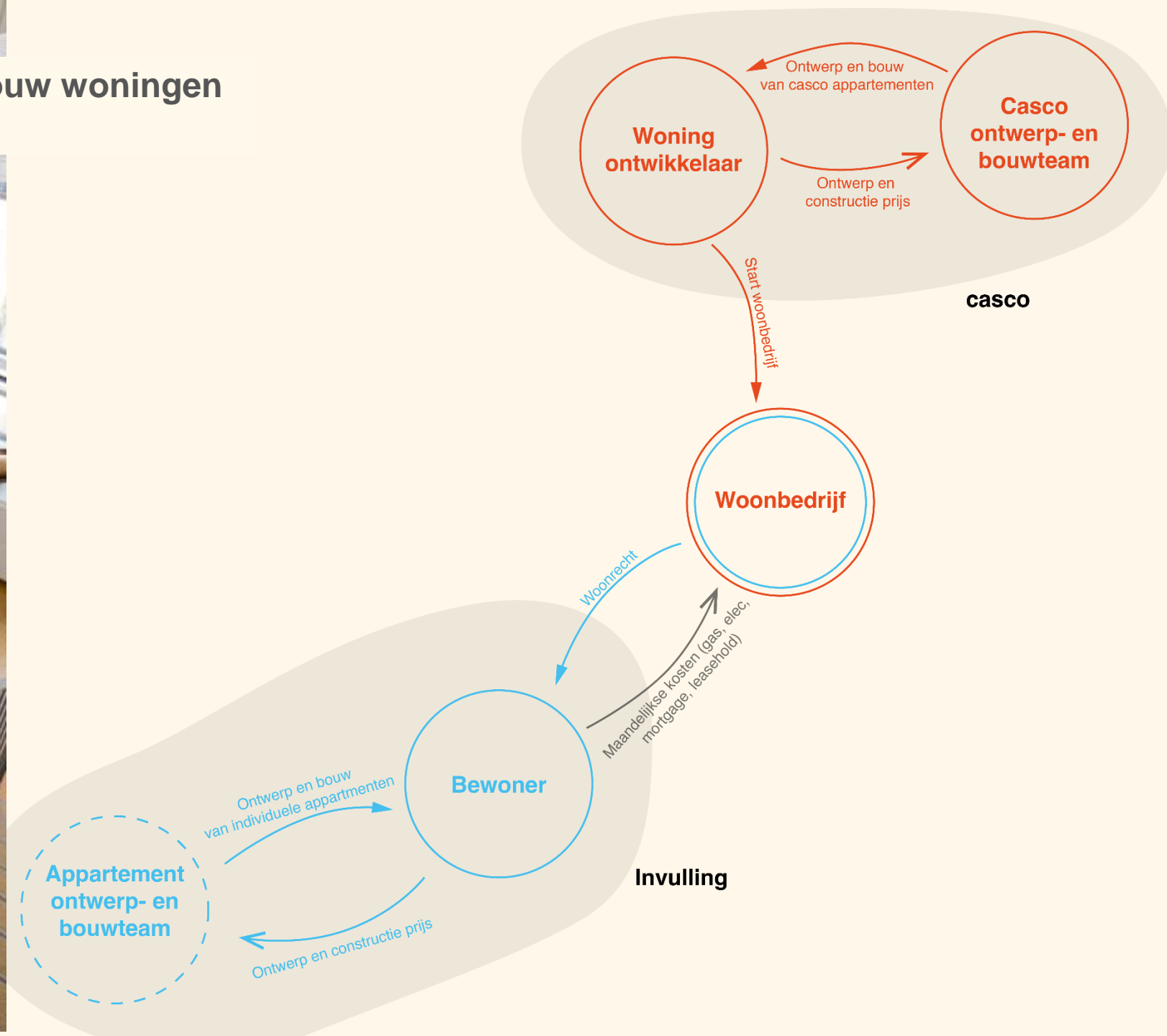

Veranderingsgerichte zelfbouw woningen

Tilla housing, Helsinki

Foto's: Stefan Bremer via Talli.fi

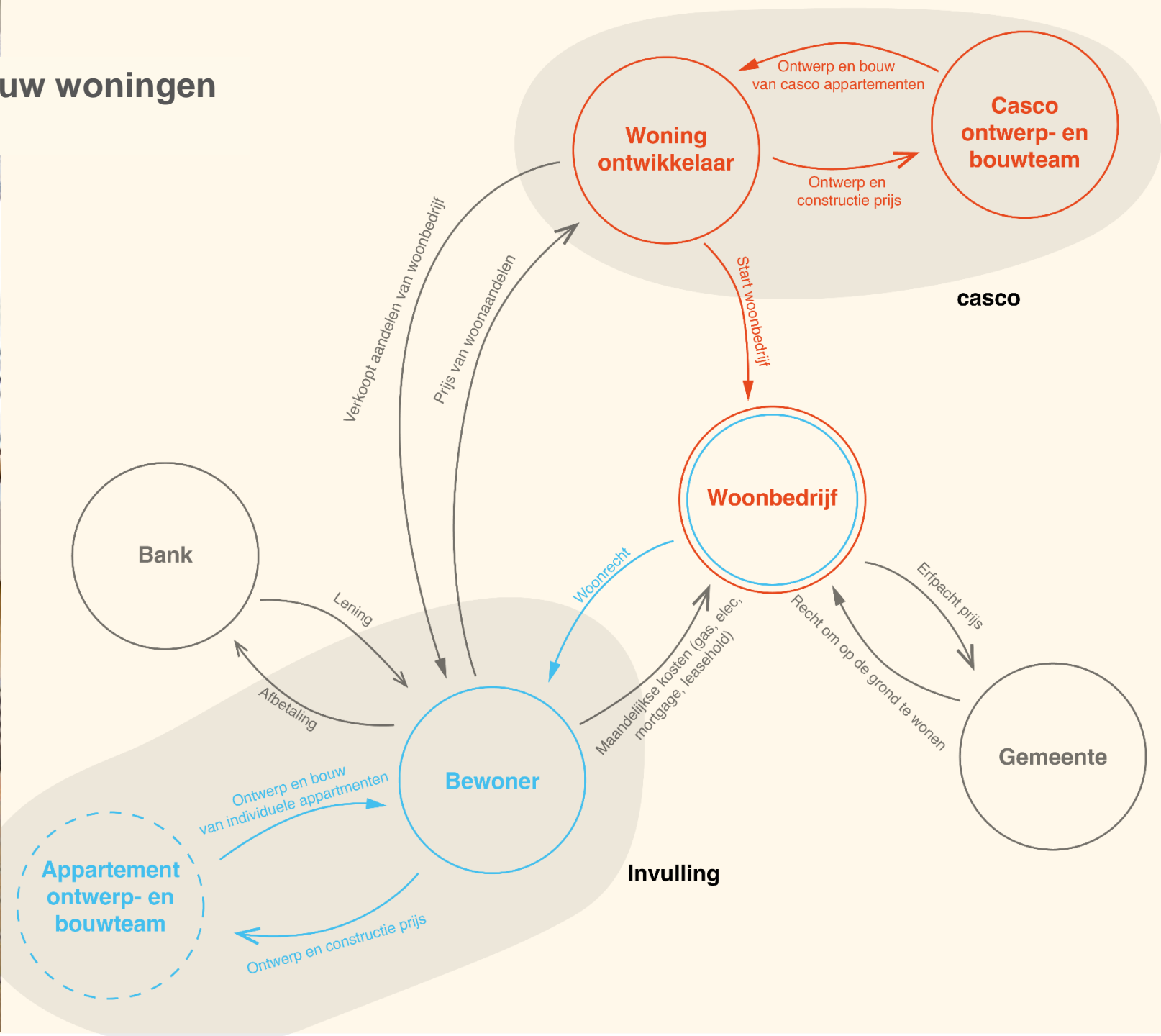

Veranderingsgerichte zelfbouw woningen

Tilla housing, Helsinki

Foto's: Stefan Bremer via Talli.fi

Geclusterde koopwoningen zorgen voor meer variatie in woonaanbod Bonava, Finland

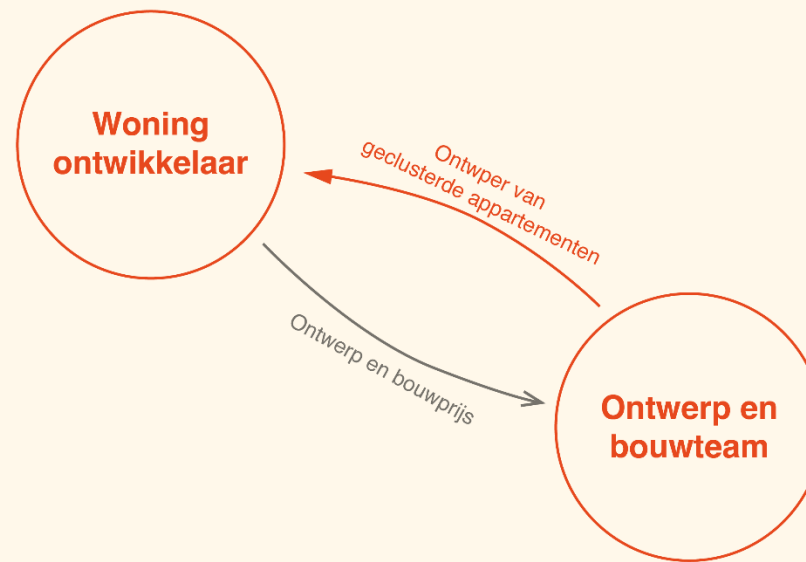

**Geclusterde koopwoningen zorgen
voor meer variatie in woonaanbod**
Bonava, Finland

Geclusterde koopwoningen zorgen voor meer variatie in woonaanbod

Bonava, Finland

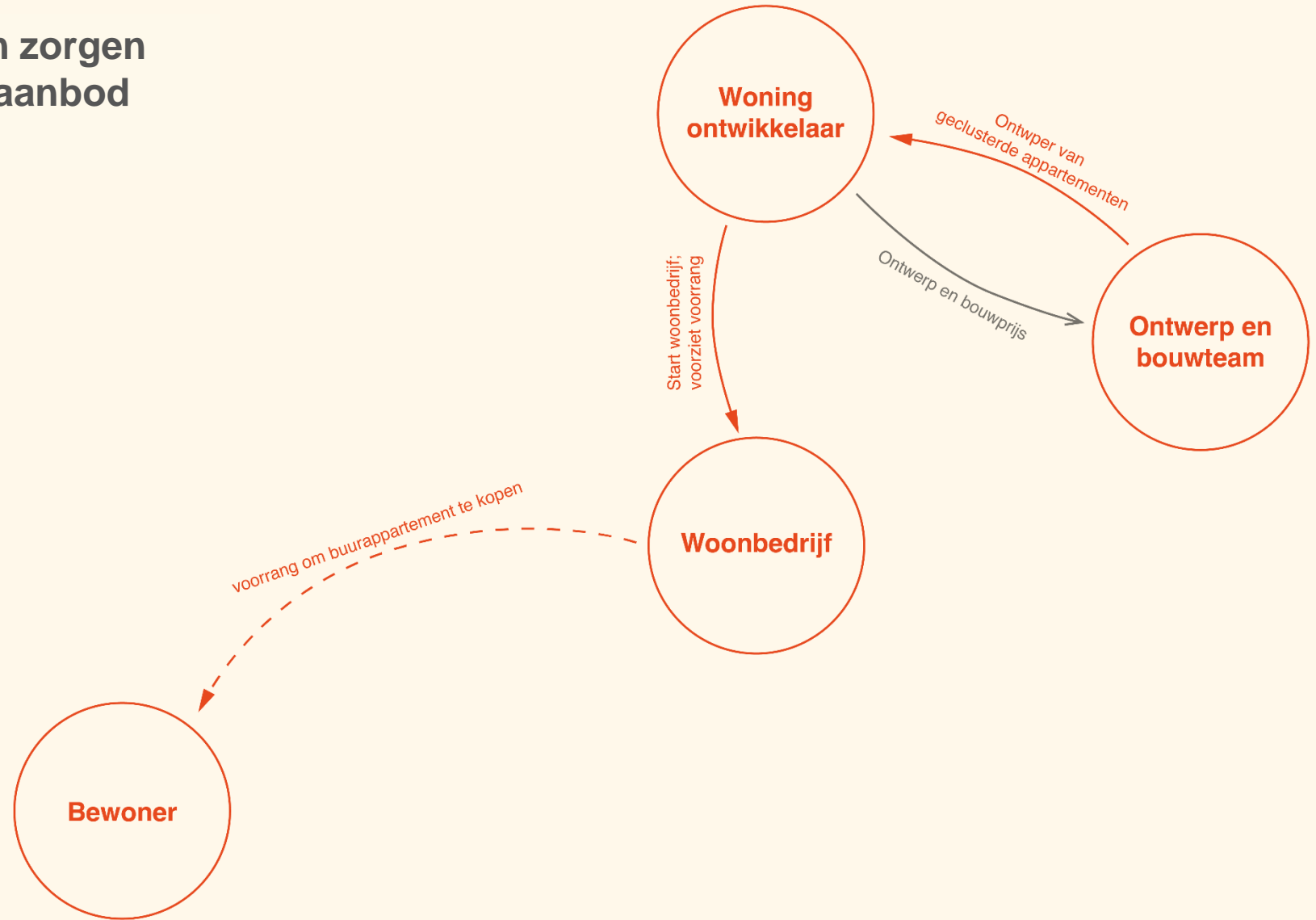
Geclusterde koopwoningen zorgen voor meer variatie in woonaanbod

Bonava, Finland

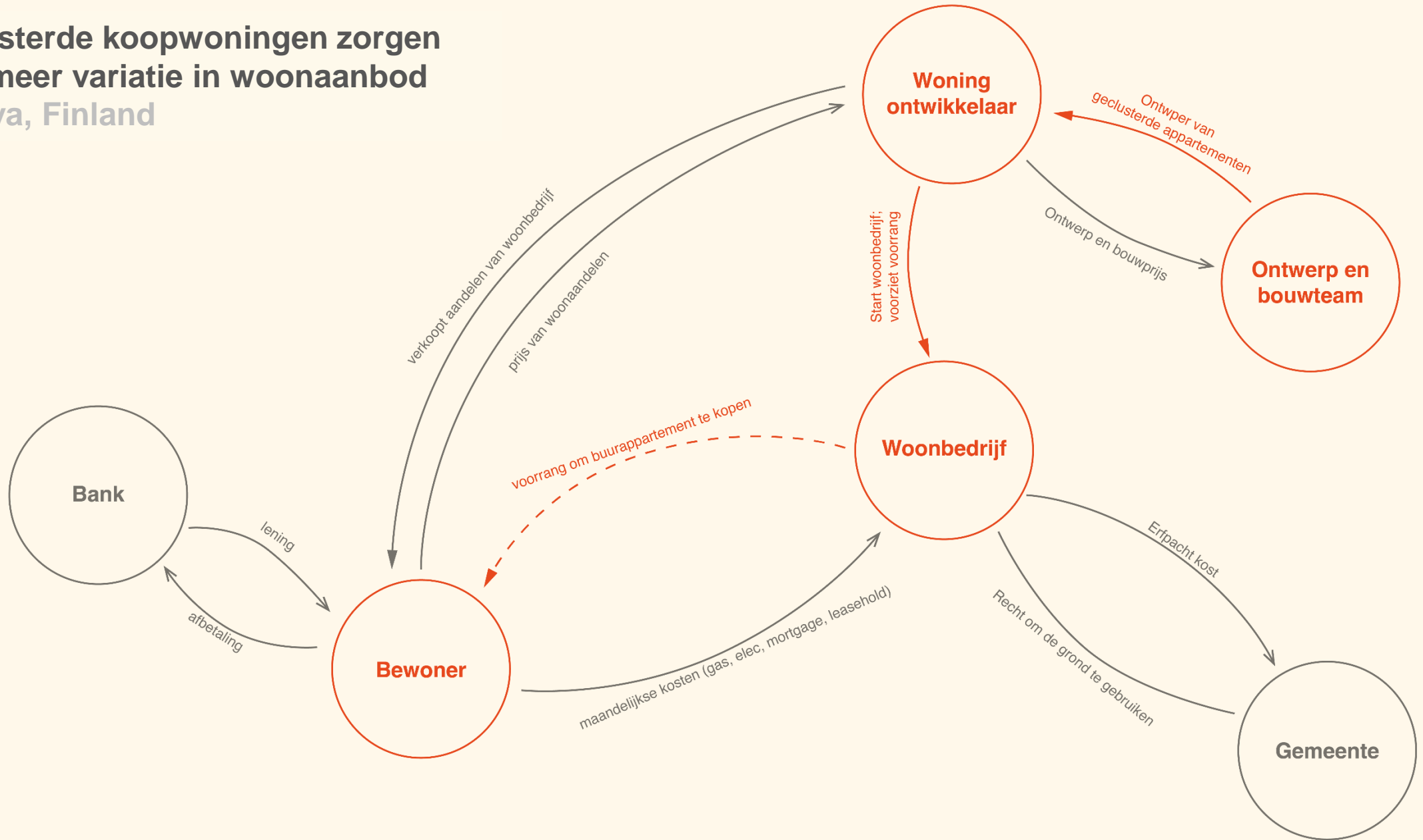
Geclusterde koopwoningen zorgen voor meer variatie in woonaanbod

Bonava, Finland

Geclusterde koopwoningen zorgen voor meer variatie in woonaanbod

Bonava, Finland

Geclusterde koopwoningen zorgen voor meer variatie Bonava, Finland

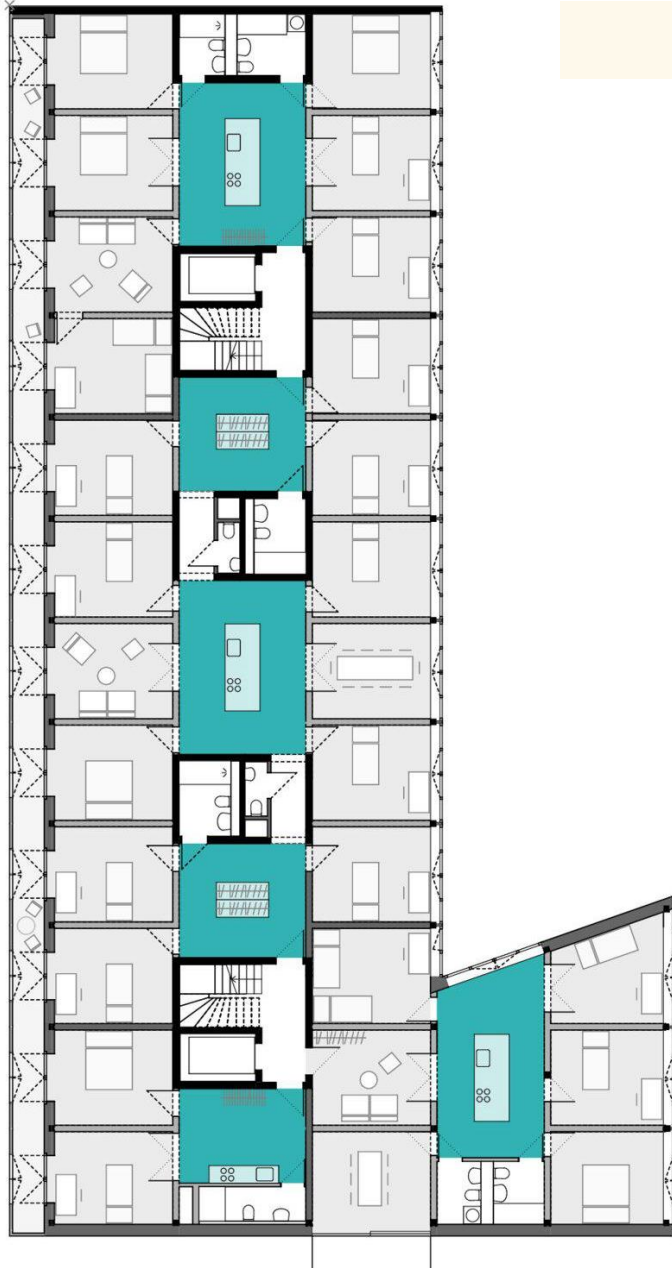

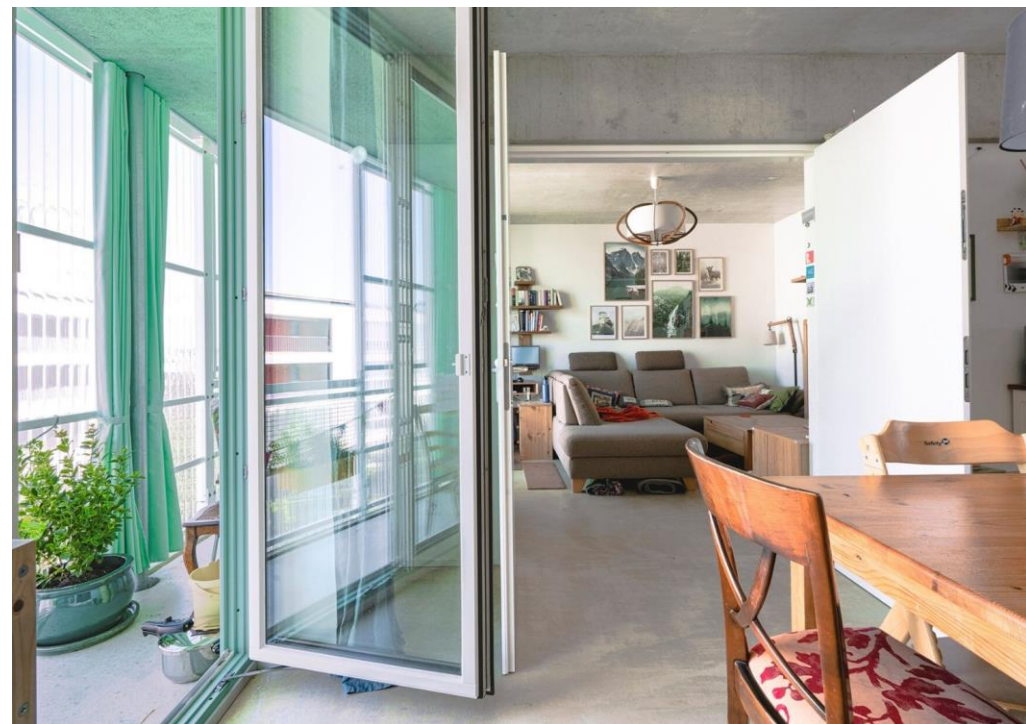
**Cooperatie
Grossstad-San Riemo, Munchen**

Foto: Petter Krag via [divisare.com](https://www.divisare.com)

Veranderingen via doordacht ontwerp met deuren

Circulaire strategieën

Zelfbouw

Erfgoedwaarde

Structuur en invulling

Eenvoudig aanpasbaar

Circulaire woonprojecten als ecosystemen

Margaux.Lespagnard@vub.be

Groepsdiscussie

HOOFDVRAAG: In welke mate kan circulariteit (hybride) wonen betaalbaar maken?

Vraag 1: Hoe kan TCO-denken meer in de vastgoedwereld geïntegreerd worden?

Vraag 2: welke (andere) drempels en opportuniteiten zien jullie?

Vraag 3: hoe kunnen jullie/wij helpen?

Ronde 2

1

Bouwwerken met minder milieu-impact

Facilitator: Karlien Wauters, OVAM

Zaal: Auditorium Romain Deconinck

2

Naar hoogwaardige recyclage en hergebruik van bouwmaterialen

Facilitator: Jeroen Vrijders, Buildwise

Zaal: Leo Baekelandt

3

Nieuwe samenwerkingsmodellen

Facilitator: Griet Goossens, Embuild Vlaanderen

Zaal: Corneel Heymans

4

Hoe circulariteit binnenbrengen bij bouwprofessionals

Facilitator: Arianne Acke, OVAM

Zaal: Jozef Guislain

Tijd voor (koffie)pauze

Koffie 14u45-15u15

■ Zelfbediening:

- ✓ Koffiecorners op de vierde verdieping → voor wie parallelle sessie (ronde 2) op vierde verdieping volgt.
- ✓ Koffieapparaten in de ruimte naast het auditorium → voor wie parallelle sessie (ronde 2) 'Bouwwerken met minder milieu-impact' volgt.

